26րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7141 — 4 ՅՈՒԼԻՍ 1909 — ՇԱԲԱԹ — 17 Juillet 1909 — 26me année — N 7141

"ԱՐԵՒԵԼՔ"
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՓՈՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

Բաժանորդագրութեան Պայմանները

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80	Ղ.
» » վեցամսեայ	45	»
Գաւառներու համար տարեկան	108	»
» » վեցամսեայ	60	»
Օտար երկիրներու համար տարեկան	25	Ֆր.
» » վեցամսեայ	13	»

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

آرەولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره کین بویاجیان
درعلیه غلطه

AREVEEK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Կաթողիկոսը իր անցքերուն վրայ.— Ներսէսեան դպրոցի հիմնարկէքը. — Սեդրակեանի յուշարձանին առթիւ.— Օրուան հարցեր. — Կեդր. վարժարանի Յայտագիրը։

Ս. Հայրապետը, իր անցքին վրայ, Բեդերպաշուրկէն մինչեւ Էջմիածին, առարկայ եղաւ ժողովրդային կրակոտ խանդավառութեան։ Համակրանքի ցոյցերը, Թիֆլիսի մէջ, հասան մեծ ովասիոններու։ Հրատարակութեանց նայելով, Կաթողիկոսը ինքն ալ ունեցած է ոգեւորութեան բոպէներ։

Թիֆլիսէ մեկնելէ առաջ, յիշատակելի երկու գործողութիւն կատարեց.— Ներսէսեան նոր վարժարանի շինութեան հիմնարկէքը եւ Արիստակէս եպս.ի արձանին բացումը։ Առաջինին հիմնարկութեան առաջին քարը իր ձեռքովը դնելով հողին մէջ, հեռագրած է Ալ. Մանթաշեանի. «Այսօր ներկայութեամբ հայ հոգեւորականութեան ու հասարակական հաստատութիւնների ներկայացուցիչների եւ մասնակցութեամբ ժողովուրդի ահագին բազմութեան՝ ես առանձին հաճութեամբ դրեցի առաջին քարը Ներսիսեան դպրոցի շինութեան, որի ծախքերը ինքնայօժար խոստացել էք հոգալու ձեր միջոցներով։ Օրհնում եմ ձեր մարդասիրական այս մեծ գործը եւ մաղթում եմ ձեզ եւ ձեր ազնիւ գերդաստանին երկար կեանք ու ամէն աջողութիւն»։

Շինութեան երկրորդ քարը, Կաթողիկոսի հրաւէրով, դրած է Կովկասի Նահանգապետը, իբրեւ ներկայացուցիչ ռուս Պետութեան, որ իրեն մեծ պատիւ համարելով Վեհափառին այդ հրաւէրը, ինքը ատոր մէջ կը տեսնէ մեծ գրաւական մը Պետութեան ու Եկեղեցւոյ լծակցութեան, եւ համերաշխ, միաբան գործակցութեան՝ լուսաւորութեան ասպարէզի մէջ։ Ճոխ սեղանի մը վրայ, արարողութիւններէն անմիջապէս ետքը, Նահանգապետը բաժակ առաջարկելով Ս. Հայրապետի համար, սիրուն խօսքերով որակած է հիմնարկութեան այդ քարերը։ «Ի հարկէ, կ'ըսէ, այդ քարերը նման չեն այն քարերուն որ գիժ մը կը նետէ հորի մը մէջ եւ տասը խելօք չե՛ն կրնար հանել, այլ որոնք հիմնաքարեր են այն մեծ կոթողին որ Եկեղեցւոյ եւ Պետութեան ներկայացուցիչներու ձեռքով կը ձգուին իբրեւ հիմք կրթարանի...»

Ներսէսեան դպրոցը 1828էն ի վեր Թիֆլիսի մէջ եղած է այն կրթարանը ուրկէ դուրս եկած են Կովկասի հայ մտաւորական ներկայացուցիչները։ Թէեւ իբրեւ հանրային հաստատութիւն, Ներսէսեան դպրոցն ալ ունեցած է իր տատանումները, այնու ամենայնիւ շարունակած է ընդհանրութեան տալ քահանայ, գրագէտ, ուսուցիչ, հրապարակագիր։ Այսօր իր ծոցին մէջ ունի 8—900 ուսանող. Նոր հաստատութեան մէջ կ'ունենայ անշուշտ հազարէն աւելի։

Արիստակէս Սեդրակեան, որու յիշատակարանի բացումը ըրաւ, իր ձեռքով, դարձեալ Վեհափառը, առանձին դէմք մըն էր, իր ժամանակին, ռուսահայ հոգեւորականութեան մէջ։ Ինքը կը պատկանէր, իր գաղափարներովը, ազատական խումբին, որ, այն ատեն, կը ճանչցուէր մշակական, այսինքն՝ Գր. Արծրունիի դրօշակին ներքեւ զինուորուած։ Ինչ որ Մշակը կը գրէր, իր սահմանին մէջ, կրօնական, ընկերական, առտնին նախապաշարումներու դէմ որոնք մեր փտութիւնները կ'ըլլային, նոյնը կը քարոզէր Սեդրակեան իր սահմանին մէջ, — եկեղեցիի բեմէն։

92ին Սեդրակեան, իբրեւ կաթողիկոսական հրաւիրակ, Պոլիս եկաւ։ Ոստիկանական հսկողութիւնը, լրտեսական գործունէութիւնը թոյլատու չէին յարաբերութեանց լայն շրջանակ մը կազմել հրաւիրակ Սրբազանին շուրջը, այնպէս որ, Գեր. մշակականը դատարկութեան մէջ գտաւ ինքզինքը։ Մշակ կամ մշակական, այն ատեն, փորձանք մըն էր Պոլսի մէջ. ռամիկանութիւնը, այդ բառերուն մէջ, կը տեսնէր թունդ յեղափոխութիւնը։ Սեդրակեանը գիտակ էր ասոր. ինքը արդէն զգուշաւոր, զգոյշ միջոցներով միայն հազիւ կրցաւ տեսակցիլ այն մէկ քանիներու հետ, որոնք Մշակի թիթեռնիկներն էին։ Կիրակի օր մը խօսեցաւ Ս. Երրորդութեան մէջ։ Ո՛րքան կը յիշեմ, կուռ քարոզ մըն էր. ժամանակի ոգիին համապատասխան, մեզի յուսադրական։ Տակաւին մաքիս մէջ են իր այն քանի մը բառերը, որոնք իր քարոզին գրեթէ ամփոփումն էին. «Քաղաքակրթութիւնը, ըսաւ, ցեղերու թուահամարին վրայ չէ, այլ որակին»։ Կարծեմ մեզի հասկցնել ուզեց թէ մենք չպիտի վհատինք երբեք այն անիրաւ հալածանքներէն, հարստահարութիւններէն որոնք կը տառապեցնեն մեզ. մեր թշնամին կրնայ մեծ թիւ կազմել, մեր արժանիքը կը մնայ մեր ունեցած կամ ունենալիք քաղաքակրթական որոշ վիճակի մը մէջ։

Իր քարոզին տպաւորութիւնը, այն ատեն, սա եղաւ թէ օրուան ամէնէն լաւ քարոզն էր որ կարելի էր խօսիլ, այնքան կուռ, ա՛յնքան պատշաճաւոր ա՛յն ջլատիչ սեղմումներու ատեն որոնք կը պրկէին մեզ։

Կաթողիկոսը, իր անցքին վրայ, եկաւ Աղեքսանդրապոլ,—Շիրակի մէջ մնացած այդ հայաքաղաքը որ առանձին դիրք մը ունի իր կոչումովը։ Աղեքսանդրապոլէն անցաւ Ախուրեանի հոսանքներու մէջէն ու մտաւ Անի։ Թերթերը գրեցին թէ Ս. Կաթողիկոսը մեծ հետաքրքրութեամբ աչքէ անցուց Բրօֆ. Մառի, փոշիներու մէջ, կատարած վերաստեղծման գործը։ Ես կը կարծեմ թէ, հետաքրքրութիւնէ զատ, մեծ վրդովմունք ունեցած ըլլայ Հայրապետը Աշոտի գերեզմանին առջեւ, հողակոյտերէն դուրս ցցուած Կաթուղիկէներու տեսքին առջեւ։

Հիմա, ա՛լ Էջմիածին է Ս. Կաթողիկոսը։ Վանքի նորոգութեան հարց, միաբանութեան հոգեկան նորոգութեան հարց, կալուածներու շահագործութեան հարց, Գէորգեան ճեմարանի հարց, ու, ասոնց մէջ, բանտարկեալներու հարց ունինք այն տեղ։

Ոչ նուազ հարցեր ունինք աստ. տեսնենք թէ ի՛նչ ուղղութիւնով լուծում պիտի ստանան Երուսաղէմի երկնակ հարցերը, — մէկը որ ուղղակի կապ ունի Պատրիարքի հարցին հետ, միւսը՝ որ տարիներով ծեծուած է իբրեւ Ղեւոնդ-Երէցեան հարց։ Մենք, այս շաբթու, սրտի անհուն գոհունակութիւնով, տեսանք թէ Ատանայի արիւնոտ դէպքերուն եւ մթին ոճիրներուն վրայ սկսաւ արդարութեան եւ ճշմարտութեան լոյսի կայծեր տեսնուիլ։ Երկու ամսու չափ կռիւ մղուեցաւ։ Հիմա որ, Երուսաղէմի հարցին մէջ, արդարադատութեան եւ ճշմարտութեան գործը մեր ձեռքն է, կը սպասենք արդեամբ տեսնել արդարութիւնն եւ ճշմարտութիւնը մեր ձեռքին մէջ, մեր ձեռքովը ցոյց տրուած։

Զինուորագրութիւնը, իբրեւ շա՛տ կարեւորագոյն հարց, լուծում գտաւ Բարլամենտի մէջ։ Առաջին չափ, առաջին օրուընէ, սա եղաւ որ, հարկաւորաբար, ալ գաւառներէ բողոք չպիտի առնենք թէ զինուորական տուրք կը պահանջուի խաչէ։ Երկրորդ, մենք այդ հարցին մէջ այժմէն կը գտնենք սահմանադրական կեանքի գործնական հաւաստիքներէն մին։

Նոր յոյսի եւ նոր լոյսի օրեր մեզի։ Պաշտօնակիցս, իր Ազատ կարծիքներուն մէջ, կը գրէ թէ Ասլանեան անո՛ւշ հով մը կը փչէ։ Անուշ հով մըն է որ կը փչէ տեղական մամուլին մէջ ալ։

Կեդր. վարժարանի ուսուցչական համագումարը, նորընտիր տեսչի, Պ. Նալբանդեանի եւ Խնամակալութեան հետ, խորհրդակցութիւններ ունեցաւ հաստատութեանը ուսումն. ծրագրի մասին։ Առանձին մասնախումբերու մէջ պիտի պատրաստուին ծրագրին առանձին մասերը մասնագէտներու ձեռքով, ու յետոյ, որոշ ժամանակէ մը ետքը, այդ կատարուած բոլոր աշխատութիւնները խորհրդակցութեան նիւթ պիտի ըլլան ուսուցչ. համաքական նիստերու մէջ՝ այդ ամէն մասերը ամբողջական միութեան մը դաշնակելու համար։

Այդ ծրագրին վրայ, Խնամակալութիւնը պիտի խորհի ընդլայնել հաստատութեան տարեկան պիւտճէն եւ, սեպտեմբերէն սկսեալ, Կեդր.ը դնել իրեն արժանի դիրքի մը մէջ։

Կրթենք, կրթուինք, քալենք, անհատական աշխատութիւններ որոնց կատարումը մեր ձեռքն է։

ՀՐԱՆԴ

ՊԱՐՍԿԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ
ԵՒ
ՊԱՐՍԿԱՀԱՅԸ

Ե.

Այսպիսի երկար ձգձգումով մեր նպատակն է, ըստ հնարաւորութեան, մի թռուցիկ հասկացողութիւն ուրուագծել պարսկական շարժումների անցուդարձի եւ նրանց բնոյթի մասին։

Այսպիսի հանգամանքներում ծնունդ առած եւ շարունակուող շարժումներին մասնակցելը հայ տարրի կողմից ինչքան էլ որ կենսական նշանակութիւն ունենայ հայ ժողովրդի համար, այսու հանդերձ չի կարելի երաշխաւորել որ ապագայ ակնկալելիք շահերը կարողանան հակակշռել մեր զոհողութեանց, մեր նիւթական եւ ֆիզիքական վնասներին, որոնք կարող են ծնունդ առնել ցեղական ու կրօնական տարբեր ու ֆանատիկ հասկացողութիւնների շնորհիւ։ Ներկայ դրութեան ծանօթ ընթերցողների կողմից գուցէ մեր ասածները ցնորք համարուին, քանի որ ներկայի իրականութեամբ եթէ դատելու լինենք. Թուրք եւ հայ ժողովուրդների մէջ բոլորովին վերացած պէտք է համարել դարերից ի վեր անջատող անջրպետը. եղբայրութեան եւ համերաշխութեան երաշխիքներ շատ կան ներկայում եւ շատերը հաւատացած են որ այլ եւս տեղի չի ունենալ ոչ մի պառակտում, ոչ մի կրօնական եւ ցեղային խտրութիւն եայլն եայլն։ Այո՛, մենք եւս հաւատացած ենք որ եթէ արտակարգ հանգամանքներ երեւան չգան, նորանոր անակնկալներ ծնունդ չառնեն եւ աշխարհակործան դիպլոմատական արհաւիրքներ ստեղծելու միտումները թողնէ, գայլն ու ոչխարը միասին կ'արածին...։ Բայց յիշեցէք երէկը, երբ շարախնդաց արիւնախում «շէյթան»ի շնորհիւ կուլտուրապէս անհամեմատ բարձր մի պետութեան աւելի գիտակից հպատակները իրար յօշոտեցին, իրար խոշտանգեցին եւ ինչո՞ւ համար ստեղծուեց Կովկասի հայ եւ թուրք ժողովրդի արհաւիրքները. ի՞նչ ունէին բաժանելու նրանք. հարցրէք այդ ժողովուրդներին. նոքա այսօր ամօթապարտ գլուխները կը խոնարհեցնեն եւ վշտամորմոք սրտերից անէծք կը պոռթկայ «Շէյթան»ին...։

Եթէ 20րդ դարում, լուսաւոր քրիստոնեայ պետութեան սահմաններում, աւելի գիտակից ժողովուրդների մէջ աներեւակայելի ոճրագործութիւնների ականատես եղանք, որ տարիներ ընդդիմադիր ուժեր իրար արիւն ծծեցին, կարելի՞ է երկբայիլ որ եթէ ցանկութիւն լինի Շէյթանների կողմից, որոնք անթիւ են դեռ «լուսաւոր» երկրագունդիս վրայ..., արհաւիրքներ չե՞ն ստեղծուել մի յետամնաց, կիսավայրենի ֆանատիկ երկրում, ուր քանակի եւ ընդդիմադիր ուժերի բացակայութեան շնորհիւ մի ազգութիւն կարող է բոլորովին գլանուել անհամեմատ ուժեղ հոսանքների յորձանուտներում։ Ահաւասիկ պատճառներ, որոնք արգելք են հանդիսացել մինչեւ օրս պարսկահայ ժողովրդին գործօն մասնակցութիւն ունենալ պարսկական շարժումներին։ Գործօն մասնակցութիւն չունենալով հանդերձ՝ մի բուռը հայ ժողովուրդը, որը կուլտուրապէս անհամեմատ բարձր է կանգնած իր շրջապատից, որը կարծէք ովասիս է անսահման անապատի մէջ ընկած, վայրկեան առ վայրկեան շահագրգռուած հետեւում է ներկայ շարժումներին այն հաստատ համոզումով որ անպայման վաղորդայնը լաւ պիտի լինի այսօրուանից եւ անցեալից։ Բռնապետական ռէժիմի տապալման շնորհիւ միայն ազգերը կարող են ազատ շունչ առնել թէ՛ կուլտուրապէս, թէ տնտեսապէս առաջադիմել եւ բացասել իրենցից ցեղային եւ կրօնական խտրութիւններ, որոնց շնորհիւ աշխարհը շատ անգամ արիւն է լացել։ Սահմանադրական կամ իրաւական կարգերի վերականգնումով միայն, դժոխք Իրանը մի օր արքայութեան կարող է փոխարկուել, ուր երկրի ժողովուրդները նոյնանման շահերով կապուած՝ իրար հետ կ'աշխատեն ընդհանուր հայրենիքի բարօրութեան։

Մեր պարսիկ հայրենակիցներին շատ լաւ յայտնի է Հայերիս բռնած դիրքը շարժումների սկզբից ի վեր։ Ապագայ պատմութեան մէջ՝ հայ անունը, հաստատօրէն կարող ենք ասել, անաղարտ արձանագրուած կը լինի իր պատուաւոր էջերում։ Ցուցանք որ պարսկահայ ժողովուրդը, ինչպէս մինչեւ օրս նայել է «Իրան»ին որպէս իր հայրենիքին եւ այնպիսի ուղղութեան է հետեւել տարիներից ի վեր, որը ամէն կասկածից դուրս է եղել. նոյն իսկ հայ առաջնորդները, այնպիսի կրիտիկական բոպէներում երբ վտանգ է սպառնացել երկրին եւ նոյն իսկ միջամտութեան խնդիր է հրապարակ նետուել հարեւան կառավարութեան կողմից... այնպիսի հաւատարմական ու անկեղծ հայրենասիրութեան փաստեր են տուել, որոնք երբեք մոռացութեան չպիտի տրուին հենց նոյն իսկ ներկայ Մահմատ Ալի Շահի կողմից. այսուհետեւ եւս անաղարտ կը մնան իր մաքուր հայրենասիրական զգացումները յանուն հանուր բարօրութեան։ Խաղաղ, կուլտուրական միջոցներով հայ ժողովուրդը կարող է օգտակար լինել Պարսկաստանին եւ նորա շարժումներին, առանց դաւադրական միջոցների դիմելու. այդ են պահանջում թէ՛ հայ եւ թէ թուրք ժողովրդի շահերը. ահա մեր ասելիքը։

Թաւրիզ — ՎԱՐԴ

Վ Ե Ր Ջ

ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

ՀԱՅԵՐՈՒ ՓԱՅԼՈՒՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՓԱՐԻԶ, 12 յուլիս

Այս տարի ալ, ինչպէս անցեալ տարի, քոնսէրվաթուարի մրցումներուն մէջ յոյժ պատուաբեր մրցանակներ խլեց մեր հայրենակիցներէն Պ. Արմենակ Շահ-Մուրատեան, թէնօրի իր հազուագիւտ ընդունակութեամբ։ Օբերա-քոմիքի մրցումին մէջ ստացաւ առաջին մերձենակ (աքսէսի), իսկ օբերայի մրցումին մէջ պսակուեցաւ երկրորդ մրցանակով, ինչ որ առաջին մրցանակ ըսել է, քանի որ այս տարի ժիւրին առաջին մրցանակ տուած չէ։

Մեր Մշեցի ազգակցին՝ Պ. Շահ-Մուրատեանի ձայնը, ըստ վկայութեան նոյն իսկ Ֆրանսացի մասնագէտներու, ոսկիէ, դիւթիչ, հազուագիւտ ու աստուածային ձայն է։ Սակայն, փափաքելի էր որ, փոխանակ այդքան ծափականներու, աւելի նուազ ազգայնականութեամբ վարուէին մեր կարող երգիչին հետ եւ գիտնային թէ հիանալի ձայնը միմիայն չելլեր Տիրանեներու կոկորդէն, այլ նաեւ Հայաստանի զաւակներու կոկորդէն։

⁂ Տասը-քսան օր առաջ Բարիզի է՛ն մեծ հիւանդանոցը եղող Օթէլ Տիէօյի Շէֆ

ԹԵՐԹՕՆ «ԱՐԵՒԵԼՔ»Ի (27)

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

ԿԱՐՄԻՐ ԺԱՄՈՒՑ

Ժ.

Կը զարմանար թէ անծանօթ գեղի մը մարդիկ ինչպէս եղեր է որ կրցած են հեռաւոր ապագան նախատեսել։

Քահանան համառօտակի մը պատմեց տարիներէ ի վեր տեսնուած պատրաստութիւնները, բայց առանց ինքզինքը մէջ խառնելու, ամէն ինչ երիտասարդներուն կազմած ընկերութեան վերագրելով։

—Հէյ, հէյ, ըսաւ էֆէնտին։ Մենք ալ հա՞յ ենք եղեր, մենք ալ բան գիտե՞նք եղեր. իբր թէ ազգին մէջ ալ կարեւոր դեր մը ունէինք։ Ժողովուրդը ինքն իր գլխուն, մենէ աւելի աղէկ գիտեր թէ խոհեմութիւնը ի՛նչ ընել կը պահանջէ։

Ազդեցիկ այդ հայը իրեն պատահած դէպքէն ի վեր, ջղային գրգռման մէջ էր։ Իր դառնացած սիրտը բանալու եւ խոստովանելու անդիմադրելի պէտք մը կը զգար։ Հոգին տանջող ցաւը դուրս տալու։ Տէր Ցուսիկ ըմբռնելով ջախջախուած մեծատունին հոգեբանական վիճակը, չուզեց զանիկայ ջլատել։ Ընդհակառակը, ջանաց զօրացնել այդ հոգին, կազդուրել, վհատումէ փրկել։ Հայրապետ էֆէնտին ուժ մըն էր, զոր չէզոքացման վտանգէն հարկ էր փրկել։ Ապագային պիտի կրնար իրենց օգտակար ըլլալ։ Տէրտէրը իր նախկին հակառակորդը իր խուցը, այսինքն իր տունը, տեսնելէ ի վեր այս մտածութիւնը ունեցած էր եւ ըստ այնմ կը խօսէր։ Ուստի անոր յուսահատական վերջին յայտարարութիւններուն պատասխանեց.

—Էֆէնտի, այդպէս մի՛ ըսէք։ Այն բոլոր հայերը որ իրենց ազգը կը սիրեն ու անոր օգուտը կը փափագին, անոնք ամէնքն ալ միեւնոյն կերպով չեն կրնար մտածել։ Ո՞վ կրնայ ապագան ճիշդ ու ճիշդ նախատեսել։ Ու յետոյ, հիմակ ազգերնիս անանկ վիճակի մէջ է, որ տեղ մը օգտակար սեպուած գործը, ուրիշ տեղի մը համար կրնայ վնասակար ըլլալ։ Ու ինչ որ քաղքի մը կործանման պատճառ կը դառնայ, ուրիշ քաղաքի մըն ալ փրկութիւնը կ'ըլլայ։ Իրաւ է որ մեր գեղը ո և է աղէտ չպատահեցաւ, շնորհիւ ժողովուրդին զէնքերուն, բայց լսեցինք որ հոս Օրթագեղ ալ բան մը չէ պատահած։

—Չէ՛, Փառք Աստուծոյ, հոն ալ մէկուն քիթը չարիւնեցաւ, պատասխանեց Օրթագեղի Խնամակալը, զգածեալ համեստութեամբ։

—Բայց Օրթագեղ ալ զէնք չգործածեցին, շարունակեց տէրտէրը։ Այդ թաղն ալ հրամանքներնուդ զգուշաւոր հեռատեսութեամբը փրկուեցաւ։ Կը տեսնենք, թէ տեղ մը քաղաքագիտական վարմունքը կրնայ օգտակար ըլլալ, ուրիշ տեղ մըն ալ զէնքի վարմունքը։ Ամէն միջավայրի հայերը իրենք իրենց կացութեանը համեմատ հոգալու են ինքզինքնին։

Հայրապետ էֆէնտին որքան աւելի մօտէն կ'ըննէր Տէր Ցուսիկը, նոյնքան աւելի կը սիրէր զանիկայ։ Կը հասկնար թէ այդ Հայաստանցին ոչ միայն զօրաւոր նկարագրի տէր խելացի մէկն էր, այլեւ շա՛տ փափկանկատ։ Անոր խօսքերը թեթեւցուցին սրտին վրայ ծանրացած բեռը։

«Ախ կը մտածէր ինքնիրենը, եթէ անանկ շատ տէրտէր ունենայինք, ազգը ա՛լ ինչ կ'ուզէր։» Ու նոյն բոպէին, տէրտէրոջ խօսքերուն ազդեցութեան ներքեւ, որոշեց ազգին՝ տէր Ցուսիկին պէս քահանաներ պատրաստելու համար ամէն ջանք ընել։ Այս որոշումը նոր հոգի տուաւ իրեն, մէկէն ի մէկ զինքը նոր մարդ ըրաւ։ Իր կեանքը մեծ նպատակ մը ունէր։ Անցեալը անցած էր. նայելու էր ապագային։ Իր խորհուրդները ռապէարար ցոլացեր էին՝ տէրտէրին խօսքերուն իր մտքին տուած զարկէն։

Մութը կը կոխէր։ Հիւրը ոտքի ելաւ մեկնելու։

—Տէր հայր, ըսաւ, թերեւս երկար ատեն ա՛լ չտեսնուինք։ Աստուած բարի ճամբորդութիւն տայ։ Երկիրդ եթէ բանի մը պէտք ունենայ, Պատրիարքարանին միջոցաւ ինծի հաղորդէ, պէտք եղածը կ'ընեմ։

—Աստուած պակաս չընէ, էֆէնտի։

Ու էֆէնտին յառաջացաւ դէպի տէրտէրը, եւ անոր ձեռքը համբուրելու համար քաշած ատենը, իր գրպանէն ալ պզտիկ քսակ մը հանեց, մէջը լեցուն ոսկի, եւ քահանային ձեռքը դնել ուզեց։ Անիկայ ետ ետ գնաց։

—Կ'աղաչեմ, էֆէնտի, նեղութիւն մի՛ կրէք։ Ես բանի մը պէտք չունիմ։ Ուրիշ աւելի նեղութիւն ունեցողներ կան։

—Չէ, Տէր Հայր, չէ. առ. սա քեզի համար չէ։

Ու ծանր, խորհրդաւոր ձայնով մը, ցածկեկ, աւելցուց.

—Ժողովրդեդ համար վառօդ, հրացան գնէ։ Խոհեմութիւնը զէնքին մէջն է։ «Որ ո՛չ ունի սուր առցէ, սրով [illegible]։»

Տէրտէրը նուէրն ընդունեց, եւ էֆէնտիին երեսը նայելով, ժպտաւ.

—Աս Կարմիր Ժամուց է, ըսաւ։

Ու երկուքին աչքերն ալ նորէն իրարու հանդիպեցան։ Անոնց մէջ կը վառէր հայ աղքատին ու հայ հարուստին հազար տարուան ատելութիւնը դարաւոր թշնամիին դէմ։

Վ Ե Ր Ջ

ալ Քլինիքի կարեւոր պաշտօնին կոչուեցաւ մեր հայրենակիցներէն Տօքթ. Լէօն Քէնտիրճի, որ զաւակն է հանգուցեալ Յովհաննէս էֆ. Քէնտիրճեանի, նախկին տեսուչ Հալէպի Հանրային Պարտքի վարչութեան։

Տօքթ. Քէնտիրճի շատ կարող և հմուտ երիտասարդ մըն է. բժշկական կարեւոր աշխատութիւններու հեղինակ է, որպէս և rachistovaïnisationի գրութեան. աշխատակիցն է միջազգային Ֆրանսայի բժշկական ամենամեծ հանդէսին, ուր իր անունը կ'երեւի բժշկութեան մէջ գերագոյն հեղինակութիւն ունեցող անձնաւորութիւններու քով։

Ասոնցմէ զատ՝ Ֆրանսացիէ մը աւելի լաւ և դիմացինը դիւթելու չափ սքանչելի ֆրանսերէն մը գիտէ ու կը խօսի. անցեալ տարի 18րդ Թաղապետութեան սրահին մէջ բանախօսութիւն մը ըրաւ ֆրանսացի տեկնանց այն դասակարգին առջեւ որ մարտիրոսական պարտք համարած է կամաւոր հիւանդապահ ըլլալ. այս բանախօսութիւնը մեծ յաջողութիւն գտաւ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ ԵՒ ԿՐԵՏԷԻ ԳՈՐԾԸ.— Աթէնքէն հետեւեալը կը հեռագրէ Թանի Թղթակիցը.— «Հելլէն լրագիրները հրատարակեցին Վիեննայէն ուղղուած հեռագիր մը՝ ծանուցանող թէ Պուլկարիա չէ սքօղած իր մտադրութիւնը Մակեդոնիայի մէջ միջամտելու այն պարագային, երբ կրետական գործը Թուրքեւ-հելլէն պատերազմ մը առաջ բերէ։ Գաղափարներու այդ կարգին կարելի է մօտեցնել պուլկար լրագիրներու կարգ մը յօդուածները, որոնք Պալքաններու քրիստոնեաները կը հրաւիրեն մոռնալ իրենց հին կռիւները և միացնել իրենց ջանքերը վերահաս համիտլամութեան դէմ։ Այդ յօդուածները թարգմանուեցան լրագիրներուն կողմէ։ Նոյն իսկ նպաստաւոր խօսուեցաւ անոնց վրայ՝ հակառակ Թրիքուբիսի տխուր փորձերու յիշատակին, որուն առաջարկութիւնները Սթամպուլովի կողմէ իմաց տրուեցան Բ. Դրան, և Տէլեանիի, որուն ջանքերը՝ հելլէնեւ-պուլկար համաձայնութեան մը յանգելու համար, 1896-97ին, ապարդիւն եղան։ Այն գլխաւոր պատճառը զոր Աթէնքի մէջ շատ մը լուրջ անձեր առաջ կը բերեն Սոֆիայի հետ մերձեցում մը ջատագովելու, հետեւեալն է.— Էական պատճառը Հելլէններու և Կրետացիներու անձկութեան որոնք անյապաղ իրականացած կ'ուզեն տեսնել կղզիին միացումը Յունաստանի հետ, այն է թէ գիտեն որ այդ միացումը եթէ աւելի ետքը տեղի ունենայ, նոյն իսկ քանի մը ամիս յետոյ, Պուլկարիոյ Թագաւորութեան հաստատումը պիտի մոռցուի և Պուլկարները փոխարինութիւններ պիտի պահանջեն Կրետէի միացումին համար։ Միացումին թուականը ո՛րքան յապաղի, պահանջուելիք փոխարինութիւնները այնքան մեծ պիտի ըլլան և այնքան հաւանական պիտի ըլլայ որ ձեռք բերուին, քանի որ Արեւելեան Ռումելիի և Մակեդոնիայի եպիսկոպոսութեանց Պէրաթները դեռ կը կենան զայն ապացուցանելու համար։ Աւելի աղէկ չէ՞ այսօրուընէ պէտք եղածը ընել, կամովին զոհել այն որ անպատճառ պիտի վտանգուի աւելի ետքը և ձեռք բերել Թուրքիայէն, թէ՛ հիւսիսէն և թէ հարաւէն երկու կրակի մէջ միացած, այն տեսակ բաներ զորս թէ՛ մէկին և թէ միւսին մերժելու ոյժ կուտան երկու քրիստոնեայ Պետութեանց անհամաձայնութիւնները։ Ինչ որ ալ ըլլայ, կը գիտուի թէ Թուրքիոյ Յոյները ո՛րքան հալածուին Թուրքերէն, Պուլկարիոյ հետ համաձայնութեան մը գաղափարը, նոյն իսկ կարեւոր զոհողութեանց փոխարէն, այնքան կը տարածուի հանրային կարծիքին մէջ։ Այվալըքի, Իսքէչէի միջադէպերը եայլն մեծապէս նպաստաւոր եղած են այդ գաղափարին։ Հանրային կարծիքը կ'ըսեմ, վասն զի հելլէն կառավարութիւնը բնաւ տրամադիր չերեւար ետ կենալու իմաստութեան և տէրութեանց մասին վստահութեան քաղաքականութենէն, որ հելլէն մամուլին մէկ մասը կը զայրացնէ։ Ընենք, սակայն, թէ «իմաստունները» այնպէս կը նկատեն թէ պէտք չէ շատ վստահիլ վերը յիշուած լրագիրներուն հրատարակութեանց. նաեւ կը խորհին թէ Պուլկարիա, ինչպէս 1889ի և 1896ի կրետական գործերուն առթին, պիտի շարունակէ իր երկդիմի ընթացքը։ Մանաստըրէն առնուած ոչ-պաշտօնական տեղեկութիւն մը այս հայեցակէտին իրաւունք տալու երեւոյթը ունի։ Արդարեւ արեւմտեան Մակեդոնիայի մայրաքաղաքէն կը ծանուցուի թէ Մորիհովոյի յունական գիւղերուն մէջ իշխանութեանց կողմէ կատարուող խուզարկութիւնները կը վարեն Թուրք ոստիկան-զինուորներ՝ շրջակայ գիւղերու պուլկար քոմիթաճիներուն ընկերակցութեամբ։»

ԿՐԵՏԷԻ ԽՆԴԻՐԸ.— Նախարարաց Խորհուրդը չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ երկարօրէն խորհրդակցեցաւ տէրութեանց ծանուցագրին և մանաւանդ Սուլթանին գերագոյն իրաւունքներուն վերաբերեալ հատուածին վրայ։ Եպարքոսին առաջարկութեամբ Նախարարաց Խորհուրդը որոշեց ծանուցագիր մը ուղղել տէրութեանց, յայտարարելով որ չի կրնար հաւանիլ կղզիին արդէն տրուած իրաւունքներուն և բացատրութիւններ պահանջելով Սուլթանին գերագոյն իրաւունքներուն վերաբերեալ հատուածին վրայ. նաեւ թէ Կրետէի վարչական ձեւին որոշուելու ժամանակը ճշդուի։ Ծանուցագիրը Նախարարաց Խորհուրդին վաղուան նիստին մէջ կարդացուելէ ետքը պիտի տրուի։

—Չորս տէրութիւնները, Կրետացիներուն ուղղուած յայտարարութեան մէջ միջազգային զինուորներուն քաշուիլը ծանուցանելէ ետքը, կ'ըսեն.—«Սա գաղափարը և համոզումը ունինք թէ Կրետացիները գիտեն որ տէրութիւնները իրենց կը վերապահեն Կրետէի Իսլամները պաշտպանելու և հարկ եղած միջոցներուն դիմելու իրաւունքը, երբ կղզիին մէջ ծագին այն տեսակ չփոթութիւններ զորս չկրնան զսպել բարեկարգութիւնը պահպանելու պաշտօն ունեցողները։

—Մահմուտ Շէվքէթ փաշա Եէնի Կազէթաի խմբագիրներէն մէկին յայտարարեց թէ բոլորովին անհիմն է այն լուրը, որուն համաձայն, չորս տէրութեանց դեսպանատանց առաջին թարգմանները իրեն դիմելով առաջարկած ըլլան սպաները զգուշաւորութեան հրաւիրելու. վասն զի զրոյց կայ թէ Կրետէի մասին տէրութեանց որոշումները դժգոհութիւն և գրգռութիւն պատճառած են սպաներուն։

—Նոյն Ֆրայե Բրեսէ կ'ըսէ թէ Եպարքոսը ծանուցեր է մեծ տէրութեանց դեսպաններուն թէ Կրետէի խնդիրը հետզհետէ ծանրակշիռ հանգամանք մը կը ստանայ, որով Յունաստանի հետ պատերազմի մը առաջքը առնելու պարագան գրեթէ անկարելի վիճակի մը կ'ենթարկուի։

ԳԱՂՏՆԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ.— Նոյն Ֆրայե Բրեսէ կ'իմանայ թէ ոստիկանութիւնը Կ. Պոլսոյ մէջ յունական գաղտնի մեծ ընկերութիւն մը երեւան հաներ է։

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊ.— Քանի մը օրէ ի վեր տեսակ մը տհաճութիւն կը յայտնուի դահլիճին դէմ։ Կրետէի մասին տէրութեանց վերջին ծանուցագիրը զայն չեղեց։ Մոնիդէօր կ'ըսէ թէ նախարարական տագնապ մը հաւանական է և թէ Խորհրդարանին նրբանցքներուն մէջ խումբեր կարծիքներու փոխանակութիւն կը կատարեն ընտրելիներու մասին. բայց նախարարական նոր կազմութիւնը տակաւին ճշդուած չըլլալով այսօրվա հաւանական չէ որ նախարարական տագնապ տեղի ունենայ. նաեւ օսմ. խորհրդարանական պատուիրակութեան վերադարձէն առաջ։ Ասկէ կարելի կը նկատուի որ Երեսփ. Ժողովին դիր-ատենապետ Թալաթ պէյ ալ նախարարական պաշտօն մը ընդունի։ Մոնիդէօր կը յարէ թէ Օսմ. Քոմիթէին պետերուն միջեւ կարծիքի անհամաձայնութիւն մը կը տիրէ՝ Հիլմի փաշայի յաջորդին նկատմամբ, սակայն Ծերակոյտին նախագահ Սայիտ փաշայի և զօրավար Մահմուտ Շէվքէթ փաշայի անունները կը տրուին ամենէն աւելի։ Թարափեայի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ, առջի օրը, կը հաւաստուէր և նոյնիսկ հեռագրուեցաւ ալ թէ Քեամիլ փաշա նորէն Եպարքոս պիտի ըլլայ։ Սա ստոյգ է թէ, կը յարէ Մոնիդէօր, ներքին գործոց և հանրօգուտ շինութեանց նախարարները պիտի չգտնուին նոր դահլիճին մէջ։ Ցայտնի չէ որ Րիֆաթ փաշա պիտի պահէ՞ թէ ոչ արտաքին գործոց նախարարի պաշտօնը։ Սապահ կը հերքէ այս լուրերը։

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ.— Նոր խնդիր մը երեւան ելաւ, որ առնչութիւն ունի Պարսկաստանի դէպքերուն հետ և որ կը զբաղեցնէ օսմ. կառավարութիւնը։ Ցայտնի է թէ օսմ. զինուորները, Պարսկաստանի յեղափոխութեան ընթացքին հանդէպ, վերջերս գրաւած էին Ուրմիան։ Անկէ ի վեր ռուս զինուորներն ալ յառաջացան և Պարսկաստանի հիւսիսային կողմը դիրք գրաւելէ ետքը իրենց յառաջխաղացութիւնը կը շարունակեն դէպի Տարպին՝ Թէհրանի մօտ։ Բ. Դուռը արդարացի կերպով մտահոգ ըլլալով իրաց այս վիճակէն՝ դրացի երկրի մը մէջ ուր օսմ. բազմաթիւ շահեր կան, որոշած է հարկ եղած միջոցները ձեռք առնել՝ այդ շահերը պաշտպանելու համար։ Որոշեց աւելցնել իր զինուորական զօրութիւնը Թուրքեւ-պարսիկ սահմանագլուխին վրայ, ուր չորս տարիէ ի վեր Թուրքիա կարգ մը դիրքեր կը գրաւէ։ Անցեալ երեքշաբթի Անգլիոյ ու Ռուսիոյ կառավարութիւնները ազդու ծանուցագիր մը տուին Բ. Դրան, պահանջելով թողուլ Թուրք զինուորներուն գրաւած դիրքերը։ Նաեւ ետ քաշել օսմ. զինուորները որոնք դէպի սահմանագլուխ կը քալեն։ Պաշտօնական շրջանակներուն և Բ. Դրան մէջ շատ կը խօսուի այդ ծանուցագրին վրայ, որ մեծ տպաւորութիւն մը գործած է։ Նախարարաց Խորհուրդին չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ երկար խորհրդակցութիւններ կատարուեցան այդ մասին։ Որոշում չտրուեցաւ և յառաջիկայ նիստին յետաձգուեցաւ։ Մոնիդէօր կ'իմանայ թէ ռուսական դեսպանատան գործակատար Պ. Սվէչին, առջի օրը արտաքին գործոց նախարար Րիֆաթ փաշայի տուած այցելութեան միջոցին, պնդեր է իր կառավարութեան յայտարարութեանցը վրայ։

ԱՓՐԻԿԵԱՆ Տրիպոլսոյ ժողովուրդը, վերջերս, ուզեր է բողոքի միթինկ մը գումարել Կրետէի կցման դէմ, սակայն կուսակալը հակառակեր է, ըսելով որ հանրային բարեկարգութիւնը կրնայ խանգարուիլ։ Այդ նահանգին երեսփոխանը ներքին գործոց նախարարութեան դիմելով բողոքեր է կուսակալին այդ ընթացքին դէմ։ Աֆրիկեան Տրիպոլսոյ բնակիչները կրետացի Իսլամներ են, շատ տարիներ առաջ հոն գաղթած։

ՆՈՐԱՏՈՒՆԿԵԱՆ ԷՖ.—Osmanischer Lloyd մէջ կը կարդանք.— Երեսփ. Ժողովին Օսմ. Մ. ու Յ. կուսակցութեան անդամներէն երեսփոխան մը հաւաստեց մեզ թէ Քոմիդէն որ և է որոշում տուած չէ առեւտրական ու հանրօգուտ շինութեանց նախարար Նորատունկեան էֆ.ի մասին։ Այսու հանդերձ Քոմիդէն բաւական վշտացած է Նորատունկեան էֆ.ի վերագրուած յայտարարութիւններէն, զորս սակայն, հերքեց։

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԸ, հեռագրական լուրի մը նայելով, երէկ ճամբայ ելեր է Միտիլլէնէ։

ՕՍՄ. ԲԱՆԱԿԸ.— Պատերազմական նախարարութիւնը գեր-գնդապետի աստիճան ունեցող գերման սպայ մը պաշտօնի կոչեց՝ գերման բանակին սպառազինութեանց հիման վրայ հարկ եղած բարենորոգումները ընելու։ Այդ սպան 1200 մարք ամսաթոշակ պիտի ստանայ։

ՀԻՃԱԶԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ.— Լա Թիւրքի կ'ըսէ թէ արաբ վաչկատուն ցեղեր քանդեր են Հիճազի երկաթուղիին զանազան մասերը։ Օսմ. զինուորները ընդհարումի մը միջոցին ցիրուցան ըրեր են Պէնի Հարպ ցեղին պատկանողները, որոնք Պատիէի կողմը փախեր են։ Ուղարկած զօրագունդեր կազմուած են՝ երկաթուղին այդ գիծը պաշտպանելու համար։

ՍԻՒԼԷՅՄԱՆԻԷԻ (Մուսուլ) շրջակայքը ասպատակող Համավէնտ աւազակները զինուորներու կողմէ շրջապատուած են Պազպանտի մօտ։ Զինուորական ամէն միջոց ձեռք առնուած է՝ թող չտալու որ պարսիկ հողը մտնեն։

ՀԱՄԻՏԻՆ ԴՐԱՄՆԵՐԸ.— Պ. Նիֆ, Տօքթ. Անտէրսի, Ռիակէն տեղակալին, Օսթման հիւպատոսին և Օսմ. Պանքային երկու պաշտօնեաներու հետ, Ալլաթինի վիլլան գնաց։ Համիտին հետ ունեցած տեսակցութիւնը երեք վայրկեան տեւեց։ Նախորդ վեհապետը ստացաւ պարկերը առանց բանալու, յօժարութեամբ ստորագրեց տեղեկագիրը և յետոյ քաշուեցաւ։ Այցելուներուն մեկնելէն ետքը, դրամը պարունակող պարկերը Օսմ. Պանքան զրկուեցան կլիմական գանձուն հաշւոյն։ Այցելուները տեսան թէ Ապտ-իւլ-Համիտ ծերացած է ու քիչ մը կորաքամակ, բայց ընկճեալ չէ։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ազգային պանքան ծրագրած է ճիւղեր հաստատել Կ. Պոլսոյ, Սելանիկի և Էտիրնէի մէջ։

ՄԱՀՄՈՒՏ ՇԷՎՔԷԹ ՓԱՇԱ հրամայեց Կ. Պոլսոյ սպաներուն որ զինուորները մաս առ մաս տանին Եըլտըզի պալատը և ամէն կողմ այցելել տան, ցոյց տալու համար թէ ազգին դրամը ի՛նչպէս առնուած և ի՛նչ բանի ծախսուած է։ Այդ հրամանը մէկ քանի օրէ ի վեր կը գործադրուի։

ՍԱԼՈՆԻԿԷՆ կը գրեն թէ իշխանութիւնները խուզարկութիւններու ձեռնարկած են Վէլէսայի ու Սկիւպի սերպ գիւղերուն մէջ։ Մեծաքանակ զէնք ու ռազմամթերք և շատ մը գիրքեր գտնուած են։ Մէկ քանի սերպ քոմիտաճիներ ձերբակալուած են։

Կ. ՊՈԼՍՈՅ Պարսիկները, Շահին անձնատուութեան և Սահմանադրութեան հաստատման լուրը իմանալնուն պէս, որոշեցին ուրախութեան արտայայտութիւններ և տօներ կատարել երեք օր։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ դեսպան Պ. Սարաֆով, այսօր, Սուլթանին կը ներկայանայ իր յանձնարարագիրները մատուցանելու։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ-ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.—Մօտերս Երիտասարդ-Թուրքերուն և պուլկար կառավարութեան միջեւ բանակցութեանց պիտի ձեռնարկուի վերջնականապէս կարգադրելու երկու երկիրներուն միջեւ եղած բոլոր խնդիրները։ Ցեռայ ուրէշ բանակցութիւններ պիտի սկսին մերձեցում մը գոյացնելու մասին։

ՄԱՆՐ ԴՐԱՄՆԵՐ.—Ղալաթիոյ լումայափոխներէն մէկ քանին, կ'ըսէ Լա Թիւրքի, նկատողութեան առնելով մանր դրամներու նուազութենէն առաջ եկած դժուարութիւնները, որոշեր են օտար արծաթ դրամներ ներածել Կ. Պոլիս՝ ֆրանք, շիլին ու րուբլի՝ ստորաբաժանումներով։

ՌՈՒՍԻՈՅ նոր դեսպան Պ. Չարիքով յառաջիկայ շաբթու մայրաքաղաքս պիտի ժամանէ։

ՍԷԼԱՄԼԸՔԸ, երէկ, տեղի ունեցաւ Պէշիքթաշի Սինան Փաշա մզկիթին մէջ։ Սուլթանը ուրբաթի աղօթքը կատարելէ ետքը Պալմոպճէի քէօշկը գնաց և իրիկուան Տոլմա Պաղչէի պալատը վերադարձաւ։ Կայսրը, իմանալով որ Լիվըրբուլի Իսլամներուն նախագահ Ապտուլլահ Կիլեամ էֆ. Պէշիքթաշի պահականոցէն կը դիտէ Սէլամլըքը, թիկնապահներու միջոցաւ իր կայս. բարեւները հաղորդել տուաւ։ Կայսրը կառք նստած միջոցին մօտը հրաւիրեց Ապտուլլահ Կիլեամ էֆ.ն և ըսաւ թէ շատ գոհ է զինքը տեսնելուն համար. նաեւ ձեռքը սեղմեց։ Ապտուլլահ Կիլեամ էֆ. համբուրեց կայսեր ձեռքը։ Կայսրը նաեւ համակրութիւն յայտնեց երկու Թուրք տղոց, որոնք շարժման բանակին համազգեստով բարեւի կեցած էին։

ՍՈՒԼԹԱՆԸ յուլիս 10էն ետքը Կէլիպոլը պիտի երթայ՝ Պուլայըրի մէջ Ղազի Սիւլէյման փաշայի գերեզմանը այցելելու։

—Սուլթանը Ապտ-իւլ-Ազիզ կայսեր բնական մեծութեամբ իւղանկար մէկ կենդանագիրը նուիրեց՝ անոր որդւոյն գահաժառանգ իշխան Եուսուֆ Իզզէտտին էֆ.ի։

ԷՆԿԻՒՐԻԻ նահանգին Եոզղատ գաւառին կառավարիչ անուանուեցաւ Ջէպելի կառավարիչ Սիւլէյման Նէճմի պէյ, որուն յաջորդեց Եոզղատի կառավարիչ Մէհմէտ Ալի պէյ։

ՂԱԶԻ ԱՀՄԷՏ ՄՈՒԽԹԱՐ ՓԱՇԱ, որ Սուլթանին գահակալութիւնը ծանուցանելու համար Անգլիա, Ֆրանսա ու Իտալիա գացած էր, երէկ Կ. Պոլիս վերադարձաւ Քէօսթէնճէի ճամբով։

ՄԱԽՍՈՒՍԷԻ Էսքեր Շէվքէդ շոգենաւը, երէկ ժամ 4½ին, երբ կամուրջէն Գատըքէօյ կ'երթար, ճամբան կաթսային խողովակներէն մէկը պայթեցաւ, սակայն շոգենաւը կրցաւ ճամբան շարունակել և ուղեւորներու խուճապին վրայ, Հայտար Փաշայի քարափին մօտեցաւ ու զանոնք դուրս հանեց։ Այդ քարափին մօտենալու ատեն անիւին ծածկոցները կոտրտեցան։

ՖԷՐԻՔԻՒՂԻ Պոմոնթիի պարտէզին մէջ վաղը զինուորական նուագախումբը պիտի նուագէ մինչեւ ժամը 9 (Ը. Ե.)։ Մուտքը ազատ է։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԱՏ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Սուլթան Համիտ՝ ամէն անգամ որ քաղաքի մը հայութիւնը ջարդել տար, լրագիրներու մէջ տեսակ մը պաշտօնական յայտարարութիւններ հրատարակել կուտար, որոնք՝ իմաստով իրարու նման՝ կը ձգտէին ապացուցանել թէ «կարգ մը անոպայ անձանց եպերելի ընթացքը զսպելու համար...» միջոցներ ձեռք առնուած էին. այդ միջոցները՝ զանգուածային կոտորածներն էին։

Այդ բարեյիշատակ հրատարակութիւնները միտքս ինկան երբոր երէկ կարդացի Ատանայի պատերազմական ատեանին տեղեկագիրը, որ հրատարակուեցաւ թերթերու մէջ։ Երկամեայ բազմաշխատ և տքնաջան աշխատութենէ յետոյ՝ յիշեալ ատեանին ներկայացուցած տեղեկագիրը «կարգ մը անոպայ անձանց... եպերելի ընթացքը...»էն տարբեր բան մը չէ իսկապէս։ Երգը, յաւերժականօրէն նոյնայանգ, կը յեղյեղուի այս յիշատակարանային տեղեկագրին մէջ ալ.—Հայերը անկախութիւն կ'ուզեն եղեր։ Եւ ասիկա անկէց հասկցուեր է որ՝ Եւրոպայի հայ յեղափոխական քոմիթէները (Հնչակ, Դրօշակ և... Դաշնակ!!!) ազատութեան առաջին խանդավառութիւնները անցնելէ ետքը, ջանացեր են անկախութեան գաղափարները արթնցնել Հայերուն մէջ, հայկական զինանշաններ, հայ երեւակայական թագաւորներու և հերոսներու պատկերներ տարածեր են և այս հոսանքը հետզհետէ ընդլայներ է։ Եւ այս հոսանքն է որ ետքէն դարձաւ եղաւ արեան հոսանք։ Սահմանադրութենէն ետքը «հայ թագաւորներու և հերոսներու» այս պատմութիւնը Պոլսոյ մէջ ալ վայելեցինք։ Անոր հեղինակութեան իրաւունքը Ապտիւլ-Համիտինն է։ Ուրեմն հեղինակի իրաւունքի կապտումը մըն է եղածը։ Ատանայի Պատերազմական Ատեանը կրնար «իրաւունքի այս ոտնձգութիւնը» չընել՝ կիլիկեան կոտորածը բացատրելու համար։ Եւ Պատերազմական Ատեանը անբաւական նկատելով երկու հայկական քոմիթէները, Հնչակ և Դրօշակ, երրորդ մըն ալ ինքը կ'ստեղծէ,—Դաշնակ։ Այս պարագան ինքնին բաւական է ապացուցանելու համար թէ Ատանայի Պատերազմական Ատեանը ո՛րքան խորունկ ուսումնասիրութեան նիւթ ըրած է այս խնդիրը և իր քաղած տեղեկութիւնները ո՛րքան տոքիւմանթէ են։ Եւ ոչ ոք այլեւս իրաւունք ունի չարամտութիւն վերագրել մեզի, եթէ այս յիշատակարային տեղեկագրին միացած ստուգապատում պարագաները չափենք ձեւենք այս դաշնակին վրայ, որ չենք գիտեր թէ ո՛ր փապրիքայէն ելած է, Պլէյէ՛լ է թէ... à queue (պոչաւոր)։

Պատերազմական ատեանը իր տեղեկութիւններուն վաւերականութեանը համար տեղ տեղ «ինչ որ հաստատուած է Հայերու վկայութեամբ» մը կը նետէ։ Գիտենք թէ ի՛նչ տեսակ Հայեր են ատոնք։ Ատանայի մէջ մէկէ աւելի Սիսլեաններ կան, որոնք պատրաստ են ամէն ստորնութիւններու, անարգութիւններու և նենգութիւններու։ Ու մենք գիտենք նաեւ թէ Սիսլեան և իր համախոհներ ի՛նչ յարգ ու պատիւ կը վայելեն պատերազմական ատեանին անդամներուն առջեւ. Պապիկեան էֆ.ն ինքն էր որ հաստատեց թէ Սիսլեան անունը այդ մասնիկը, լրտեսը, դաւաճանը հարցաքննիչ դատաւորի պաշտօն կը վարէր Ատեանին մօտ...

«Մինչ Հայերն այսպէս արագաքայլ առաջ կ'երթային...» կ'ըսէ այս անզուգական տեղեկագիրը. բայց չ'ըսեր թէ դէպ ի ու՞ր առաջ կ'երթային, դէպ ի Թագաւորութի՞ւն, թէ դէպ ի... սպանդանոց. բայց որոշակի հասկցնել կ'ուզէ թէ Հայոց այս հսկայական յառաջխաղացումը մեր իսլամ եղբայրներուն սիրտին ու ջիղերուն կը դպչէր։ Եւ Հայերը բանակ մը զինելու չափ զէնք մտցուցեր են երկրին մէջ.—12,800 հրացան. հոս, դարձեալ միտքս կ'իյնայ Ղազի Ահմէտ Մուխթար փաշային այն մեծաշուքն և ռազմագիտական յայտարարութիւնը թէ Ատանայի մէջ Հայերը զէնքով զինուած էին, իսկ խեղճ իսլամները՝ սոփաներով։ Հակառակ ասոր՝ Հայերէն 30,000 ջարդուեցաւ, իսկ իսլամներէն հազիւ 5-600։ Եւրոպայի սպայակոյտներուն ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ ռազմական այս նորօրինակ դրութեան վրայ որով սոփան յաղթող կը հանդիսանայ զէնքին։ Ղազի Մուխթար փաշային կը մնայ յառաջիկայ պատերազմի մը օսմ. բանակը սոփաներով զինել՝ ընդդէմ եւրոպական արագաձիգ հրացաններուն. տեսնենք այս «սիստէմ սոփա» սպառազինութիւնը ի՛նչ արդիւնքներ պիտի տայ։ Ու Ղազի Մուխթար փաշա պիտի անմահանայ։ Կը ցաւիմ սակայն ըսելու որ Ատանայի պատերազմական ատեանը կուգայ իր տեղեկագրին մէջ հերքել մեծանուն զօրավարին սոփայական յայտարարութիւնը՝ տեղ մը ըսելով. «Այս դէպքին վրայ, իսլամները յոտից ցգլուխ զինուած...»։

«Հայոց ազգային մոլեռանդութիւնը...» Ա՛լ հոս՝ պատերազմական ատեանը անզուսպ կը գերազանցէ ինքզինքը, մանաւանդ երբոր կ'ըսէ թէ Հայերը, առանց շուարելու, կը սկսին ջարդել իսլամները, Թաղերուն մէջ պտըտելով, բայց կը զգուշանայ ըսելու թէ այդ Թաղերը իսլա՞մ թէ հայ Թաղեր էին. այսքան կարեւոր կէտ մը մութի մէջ ձգելու ի՞նչ պատճառ ունի այս «ճշմարտասէր, արդարակորով և անկողմնակալ» պատերազմական ատեանը։ Եթէ Հայերը իրենց Թաղերուն մէջ պտըտելով ջարդեցին իսլամները, ուրեմն ինքնապաշտպանութեան օրինաւոր վիճակի մը մէջ էին. առանց խառնակ դրութեան մը միջոցին, Թուրքերը ի՞նչ գործ ունէին Հայոց Թաղերը։ Իսկ եթէ այդ Թաղերը Թուրքի Թաղեր էին, ուրեմն Հայերը յարձակեր են Թուրքերուն վրայ նոյնիսկ անոնց Թաղերուն մէջ... մինչդեռ մինչեւ հիմակ տրուած տեղեկութիւնները ասոր հակառակը կ'ապացուցանեն։ Երկդիմի, հակասական, մութ։

Տեղեկագիրը սրտաշարժ կէտեր ալ կը պարունակէ, մասնաւորապէս հոն ուր կ'ըսէ թէ «պատերազմական ատեանին սարսուռ պատճառող և զանիկա լացնող վայրագութիւններ կը գործէ ժողովուրդը Հայոց վրայ» և թէ «կառավարութիւնը այս դէպքին ատեն հետամուտ է միմիայն իր կեանքն ազատել, մէջտեղէն փախած է, և դէպքը մարելէն ետքը խռովարարներէն է ըսելով շատ մը Հայեր բանտարկած է»։

Ու ասիկա բոլորը այն պատերազմական ատեանն է որ ոչ միայն շատ մը Հայեր բանտը նետել տուաւ, այլ և վեց Հայեր ալ կախել տուաւ։

Ի վերջ բանի, այս հոյակապ տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ «հրդեհուածները այնքան շատ են որ եթէ զանոնք ամէնքն ալ պատժել հարկ ըլլայ, ամբողջ նահանգը շղթայի տակ առնել և 70-80 հազար հոգի բռնել պատժել պէտք է, թէ աւելոր ոճիր գործող մարդոց թիւը 15-20 հազարի կը հասնի... անշուշտ կախուելու արժանի։

Այս յայտնութենէն ես կը հետեւցնեմ թէ քանի որ կախաղանցու 15-20 հազար ոճրագործ կայ Կիլիկիոյ մէջ, պատերազմ. ատեանը պարտաւոր էր՝ 16 իսլամ և ոչ-իսլամները կախելէ առաջ — քանի որ պէտք էր անպատճառ այդքան մարդ կախել — քուէ ձգել յիշեալ 15-20 հազար ոճրագործներուն վրայ. ասիկա աւելի համապատասխան պիտի ըլլար արդարութեան:

Եւ այն ազատարար բանակը որ Պոլսոյ րէաքսիոնէրական շարժումը զսպելու համար ո՛չ յանցաւորներուն չատութենէն չսարսեցաւ, ոչ ալ պատժումի գործին մէջ դեդեւեցաւ, ահա կատարեալ չսարսումի մատնուած է հիմա կիլիկեան եղեռնին հեղինակներուն առատութեանը առջեւ: Ինչո՛ւ... պա՛հ. չատ բացայայտ է. որպէս զի յուլիս 10ին, ընդհանուր ներումի սպունգով մը ամբողջ կիլիկեան արիւնը մաքրուի, սրբուի, անհետանայ...

Ահա այդ տեղեկագրին բո՛ւն նպատակը:

ԵՐՈՒԽԱՆ

ԱԶԳ. ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻ ԵՐԷԿԻ ՆԻՍՏԸ

Ազգ. Երեսփ. Ժողովը երէկ Ս. Պատրիարքին նախագահութեամբ և Տօքթ. Թորգոմեան էֆ.ի ատենապետութեամբ գումարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ:

Վարչութեան կողմէ գիրով մը ղրկուած էր Պատրիարքարանի տարեկան պիւտճէն՝ պատրաստուած Տնտեսական Խորհուրդին կողմէ՝ որ կը պարունակէր դիւանական և այլ ծախքերու հաշիւները: Զօհրապ առաջարկեց հաշուեքննական դիւանին ղրկել: Հր. Ասատուր՝ օրակարգ անցնելէ վերջ ղրկել: Հայկ Խօճասարեան՝ Բաղ. Ժողովին վերադարձնել, որպէս զի իր ըմբռնած կերպով տնօրինէ կարեւորը: Վ. Մանուկեան առաջարկեց համարակալութեան դիւանին ղրկել և տպագրել տալէ վերջ օրակարգ անցընել և բաժնել երեսփոխաններուն: Ղրկուեցաւ նոյն դիւանին: Յ. Հինդլեանի գրաւոր հարցումին Վարչութեան կողմէ Ս. Գարաեան պատասխանելով խնդրեց որ արտագաղթի ինչպէս նաեւ Ատանայի մասին կառավարութեան եղած դիմումներուն ու ձեռք առնուած միջոցներու մասին քանի մը օր ալ սպասեն, որովհետեւ դեռ դիմումներ կ'ըլլան և ժամանակը չէ պատասխանելու:

Հինդլեան, Գեղամ և Հ. Սրամեանց խնդրեցին առաջնութիւն տալ հայաբնակ նահանգներու մասին Օսմ. Խորհրդարանին մատուցելիք յիշատակագիրին և զայն առաջին խնդիր ընել: Շահրիկեան պատասխանեց թէ այդ հարցը արդէն օրակարգին մէջն է, և եթէ Բաղ. Ժողովը պէտք տեսնէ կրնայ անոր առաջնութիւն տալ, բայց տարբեր կողմէ եղած առաջարկութեան պատասխանատու չկրնար ըլլալ:

Կարդացուեցաւ Միրզա Մսերեանի մէկ գիրը որով կը հրաւիրէր Վարչութիւնը տեղեկութիւններ տալ ոչ-իսլամ վարժարանաց խնդրոյն առթիւ կրթական նախարարութեան հետ կատարուած բանակցութեանց մասին, սակայն նոյն միջոցին ներկաներու թիւը՝ որ նիստին բացման 61 էր, 71ի հասած ըլլալով, Մսերեան էֆ.ի գիրը ղրկուեցաւ Վարչութեան և անցան օրակարգին՝ որ էր Երուսաղէմի խնդրին վիճաբանութեանց շարունակութիւնը: Ատենադպիր Հր. Ասատուր կարդաց Տ. Ցարութիւն Պատրիարքի մէկ հեռագիրը՝ որով կը բողոքէր Վարչութեան կողմէ իր մասին եղած տնօրինութեանց դէմ: Զօհրապ հեգնութեամբ յիշեցուց թէ այս հեռագիրը կառավարութեան ղրկուածին պատճէնն է և թէ Երուսաղէմի ազգասէր? Պատրիարքը կը յարգէ Ազգ. Ժողովը: Համայեակ եպս. բեմ ելլելով իր ծանօթ յանկերգը կրկնեց թէ Տ. Ցարութիւն Պատրիարք 70 տարի Ազգին ծառայելէ վերջ, ի՞նչպէս կրնայ հիմա անոր դէմ գործել: Պէտք է ձեռքերնիս խղճերնուս վրայ դնենք և ապա դատապարտենք զայն, ստուգելով թէ գո՞ղ է, աւազա՞կ է, յանցաւո՞ր է ան: Երուսաղէմի պատուիրակները անհանդուրժելի հրահանգ մը ունէին ձեռքերնին: Ասկէց առաջ մենք ալ կառավարութեան բողոքեցինք թէ Ցարութիւն Պատրիարքը այսինչ, այնինչ կանոնին հակառակ կը գործէ: Փոխանակ Պատրիարքը ամբաստանելու կ'առաջարկեմ անոր կարող օժանդակ մը տալ, եպիսկոպոս կամ վարդապետ: Ա. Գասպարեան առաջարկեց անմիջապէս քննիչ յանձնաժողով մը կազմել և Վարչութեան բերած ամբաստանագիրը անոր քննութեան ենթարկել: Վ. Մանուկեան ըսաւ թէ ինք համամիտ չէ անոնց որ Ցարութիւն Պատրիարքը դաւաճան կը կոչեն, կառավարութեան բողոքած ըլլալուն համար: Այս խնդիրը միայն հաշուական չէ: Պատրիարքը անկարող է. պէտք է խնամակալ-տեղապահի մը միջոցաւ զօրացնել պատրիարքական իշխանութիւնը: Ամբաստանագիրը քննող յանձնաժողովին պաշտօն տանք խուզարկել միաբաններու խնդիրն ալ քննելու այդ առթիւ: Մեր անուանելիք յանձնաժողովը իրաց և դէպքերու գիտակցութիւնն ունենալով տեղապահութեան թեկնածուներ կը բերէ մեզի: Յ. Ճանկիւլեան յանցաւոր գտաւ Միաբանութիւնը և հակառակ խօսեցաւ հաշտութեան գաղափարին: Հօրոյ՝ Աւետարանէն ու առաքեալներէն մէջբերումներով Երուսաղէմի պատմականը ընել սկսաւ ընդհանուր ծիծաղներու մէջ: Յ. Պահրի առաջարկեց քուէի դնել թէ՝ Ս. Երուսաղէմի Պատրիարքը կարողութիւն ունի՞ իր պաշտօնը վարելու. կարելի է որ մեր անվստահութեան քուէէն վերջ ան ինքնաբերաբար կը հրաժարի: Բ. Զեղծում գործուա՞ծ է վանքին մէջ: Հրաւիրուեցաւ գրաւոր ներկայացնել իր բանաձեւը: Տօքթ. Աճէմեան պէ՝ Ցարութիւն Պատրիարքին ո՛չ թէ Երուսաղէմի վանքը, այլ մատուռ մը իսկ կառավարելու անկարող ըլլալը յայտնելով՝ անոր հրաժարեցումը և ուրիշ մը ընտրութիւնը պահանջեց:

Յ. Պէկեան յիշեցուց թէ Տ. Ցարութիւն Սրբազան Երուսաղէմի մէջ իրեն ըսած էր թէ իր գործերը դիւրացնելու համար եթէ իրեն օգնական մը տրուի, կ'ընդունի, բայց միաբանները այս բանը լսելով՝ ինծի սուր քաշեցին և Աչոտ եպսկ.ը ծեծեցին: Ցարութիւն Պատրիարք անկարող է. եթէ կառավարութիւնը մեզի աջակցէր՝ այս խնդիրը երկո՛ւ օրէն կը լուծուէր: Զալլաղեան առաջարկեց հաշուական խնդիրը երկրորդական ընելով իսկոյն տեղապահ մը կարգել: Հմ. Սրամեանց հաստատեց Ցար. Պատրիարքին անկարողութիւնը և ըսաւ թէ վանքին անկարգութեանց մէջ բարոյական մասնակցութիւն ունեցողները պէտք է ամբաստանել ու պատժել: Այսինքն խնդիրը դարձաւ ծայրէն սկսիլ...: Պէտք է Պատրիարքին նախապէս բրած առաջարկին համեմատ Երուսաղէմ ալ մէկ եկեղեցական ու մէկ աշխարհական տալ: Զօհրապ էֆ. առաջարկեց փոխանակ յանձնաժողովներ կազմելու, անմիջապէս տեղապահ մը կարգել: Ըսաւ թէ Երուսաղէմի վանքը Ատանայի մէկ մանրանկարն է, ուր թէեւ ջարդ չկայ, բայց գողութիւն ու թալան կը կատարուի: Շահրիկեան պատասխանեց թէ վարչութիւնը ուխտած է օրէնքէն մազի չափ չչեղիլ. վարչութիւնը պէտք չունի օժանդակութեանը Երուսաղէմի Պատրիարքին որ կառավարութեան կը դիմէ... ասիկա դաւաճանութիւն է: Ստուգել թէ Վարչութեան բերած ամբաստանագիրը հի՛մ ունի՞, թէ Երուսաղէմի Պատրիարքը հակա՞ծ է անոր չահերուն.— Պէտք է Տեղապահ մը կարգել և ոչ թէ Փոխանորդ... Ձայներ՝ համաձայն ենք համաձայն... Շահրիկեան (շարունակելով) Այո՛ դուք համաձայն էք, բայց կայ հայ եկեղեցիի մի եպիսկոպոս որ համաձայն չէ... Համայեակ եպիսկ. բողոքեց որ Շահրիկեան ամէն առթիւ զինքը կ'ակնարկէ և ըսաւ թէ ինք ազատ է իր կարծիքին մէջ և իր խիղճին ձայնին կ'անսայ և թէ Շահրիկեան դեռ նոր եկած է, և իրեն չափ չի գիտեր Ազգին ու Երուսաղէմի ցաւերը: Խնդիրը անտեղի ակնարկութիւններով անձնական վիճաբանութեան մը հանգամանքը պիտի ստանար, եթէ երեսփոխանները չընդմիջէին: Ուստի առաջարկուեցաւ փակել վիճաբանութիւնները և կարդացուեցան Վ. Մանուկեանի և Յ. Պահրիի առաջարկութիւնները՝ մին Յանձնաժողով մը ընտրելու և միւսը Երուսաղէմի Պատրիարքին անկարողութեան համար անվստահութեան քուէ տալ: Գարաեան և Շահրիկեան խնդրեցին որ առաջնութիւն տրուի Վարչութեան ամբաստանագրին և Տեղապահ մը կարգելու խնդրին՝ որմէ դուրս ուրիշ բանաձեւի պատասխանատուութիւնը չեն ստանձներ:

Սակայն Ժողովը ստուար մեծամասնութեամբ ընդունեց Ա. էֆ. Գասպարեանի հետեւեալ բանաձեւը.— Ժողովս ընդունելով Խառն Ժողովոյ պատճառաբանեալ ամբաստանագիրը, կորոշէ, ըստ Ազգ. Սահմանադրութեան, Քննիչ Յանձնաժողով մը ընտրել, 15 օրուան մէջ տեղեկագիր մը պատրաստելու պայմանով:» Քուէարկութեամբ այդ յանձնաժողովին անդամ ընտրուեցան Տ. Տ. Մաղաքիա եպս. Տէրունեան, Արսէն Ծ. վրդ. Վեհունի, Ղեւոնդ Ծ. վրդ. Դուրեան, Համայեակ քհնյ. Էքսէրճեան, Միքայէլ քհնյ. Աչճեան և Տեարք՝ Ցակոբ Պահրի, Սարգիս Սուին, Արիստակէս Գասպարեան, Հայկ Խօճասարեան և Սարգիս Էսմէրեան: Ատենապետ Թորգոմեան էֆ. գոհունակութիւն յայտնեց որ այսօր մեծ քայլ մը առնուեցաւ Երուսաղէմի խնդրոյն մէջ: Ս. Պատրիարքը ժողովականներէ ոմանց պատասխանելով ըսաւ թէ Վեհ. Կաթողիկոսին Ս. Էջմիածին ժամանումը հեռագրուած ըլլալով Պատրիարքարան, ինք ալ հեռագրով խնդակցութիւն յայտնած է Ն. Վեհափառութեան:

ԱՏԱՆԱՅԻ ԵՒ ՀԱԼԷՊԻ ԱՐԿԱԾԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

ՆՊԱՍՏԸՆՔ

Իքդամ այս խորագրով հետեւեալ գեղեցիկ և յուզիչ խմբագրականը կը հրատարակէ իր այսօրուան թիւին մէջ, Ատանայի խնդրոյն վրայ Նիսիմ Ռուսօ ստորագրութեամբ. «Ատանայի և Հալէպի արկածեալները... աւասիկ երեք բառ, որով այդ աղէտը տակնուվրայ կ'ընէ մեր ամբողջ ջղային դրութիւնը, սրտերնիս չատ մը անձկութիւններու կը մատնէ, հոգինիս կ'ոգորի ցաւի չրջանակի մը մէջ, վերջապէս մեր կարողութիւնները մէկ կէտի վրայ կը կեդրոնանան և մեր գոյութեան խորէն գթութեան հառաչ մը կը բարձրանայ: Տանք, այո՛, տանք, կ'ըսէ ան...: Ատանայի և Հալէպի դէպքե՛րը՝ մեր նորածին Սահմանադրութեան ամենէն արիւնաչաղախ, ամենէն քանդիչ և վչտարծարծ դէպքերն են...: Ազատութեան սիրոյն համար առաջին անգամ ազգային պայքար մղող հայ հայրենակիցները, ամբողջ տարիներով, իրենց կատարած պայքարէն և կրած աղէտներէն յետոյ, երբ Սահմանադրութեան չինիչ արդիւնքներէն պիտի օգտուէին, ճիշդ այն միջոցին երբ քիչ մը չունչ պիտի առնէին, սահմանադրական կառավարութեան մը ներքեւ ընդհանուր ջարդի մը կ'ենթարկուին: Օսմ. ցեղերուն մէջ ամենէն աւելի Թուրքերուն նմանող, մեր պաշտօնական լեզուն՝ Թուրքերէնը ամենէն աւելի խօսող, վերջապէս ամենէն աւելի օսմ. բարքերուն ու կենցաղին հետեւող, պէտք է ըսել որ, հայ ցեղը եղած է: Ցեղերու համերաշխութեան մասին ամենէն աւելի դժուարութեանց ենթարկուած սա պահերնուս համերաշխութեան բոլոր հանգամանքները ունեցող հայ հայրենակիցները մենէ կը պագին, երբ այնպիսի աղէտի մը պատճառ կուսանք որ անոնք կը բանադատուին գաղթելու. բացայայտ խօսելով, ըսենք թէ ալ եւս յոյս դնելու չենք մեր Սահմանադրութեան ապագային վրայ: Խոստովանինք թէ մեր հայ հայրենակիցները եղած են մեր մէջ ամենէն աւելի յառաջդիմողները, բռնապետութեան վախճանը մենէ չատ առաջ հասկցողները, և առաջին անգամ բռնապետութեան դէմ ապստամբութեան զէնքը արձակողները: Բէնէի լեռներուն վրայ Սահմանադրութիւնը հռչակուելէն չատ առաջ, Անատոլուի ամենէն խուլ անկիւններուն մէջ ազատութեան ձայնը արձագանգած էր: Կ. Պոլիս, բռնապետութեան այդ նողկալի կեդրոնը, ո՛չ թէ միայն սուլթան Համիտին գահակալութենէն ի վեր, այլ և Ֆաթիհի արդարադատ չրջանէն յետոյ բողոքի ձայն մը լսելի չէ եղած, մինչ մեր հայ հայրենակիցները առաջին կոչը բարձրացուցած են, անդրանիկ զոհերը տալով: Եթէ երբեք միւս ցեղերը հասկնային բացուած երկու չաւիղներուն բարոյական իմաստը, և Հայերուն այդ չարժումը զսպելու համար, ո՛չ թէ Սուլթան Համիտի օգնէին, այլ իբր քաջալերանք անոնց օգնէին, անտարակոյս, տասնըհինգ տարի առաջ պիտի օգտուէինք ազատութեան բարիքներէն: Ապտիւլ-Համիտէն և իր արբանեակներէն խաբուեցանք, որոնք այդ պայքարը կը մատնանչէին անկախութեան համար մղուած պայքար մը. ուստի չմնացինք մեր հայ հայրենակիցներուն: Յետոյ, Սահմանադրութիւնը ձեռք բերուելուն մէջ իրապէս մեծ ծառայութիւն մատուցանող մեր այդ եղբայրները իբր յետադիմական նկատեցինք, նոյն իսկ սահմ. րէժիմի տակ: Մեր Երեսփ. Ժողովի ատենախօսութեան բեմէն Նորէնէի յարգելի երեսփոխանը ճշմարտութեան ձայնը բարձրացուց ըսելով. «Հայերը չեն կրնար յետադիմական ըլլալ:» Այդ խօսքը, իր ամէն նշանակութեամբ, մեծարանքի ու յարգանքի արժանի է: Այո՛, տասնըհինգ տարի առաջ, ազատութեան սիրոյն զոհեր տուող ազգէ մը յետադիմական ընթացք սպասել, ուրիչ բան չէ, եթէ ոչ՝ ոճիր: Աւելի սոսկալի ոճիր մըն է յետադիմական չարժումի վերագրել Ատանայի և Հալէպի աղէտը, ու այդ գաղափարը առաջ քչելով պարտկել զայն: Այսօր տեղեակ ենք Ատանայի և Հալէպի դէպքերուն բովանդակ ճշմարտութեան: Մէկ քանի յետադիմականներ գրգռելով մեր տգէտ ու պարզամիտ գիւղացիները, ասոնց միջոցաւ մեր հայ հայրենակիցներուն վրայ յարձակում ընել տուած են, և այսպէս՝ բառին բովանդակ նշանակութեամբ աղետալի ջարդի մը պատճառ եղած են: Կառավարութիւնը իր բացարձակ անգործութեան մէջ չէ կրցած ջարդը արգիլել: Ուրեմն ամօ՛թ է, մեղք է մեր հայ հայրենակիցները ամբաստանել իբր պատճառ այդ դէպքերուն: Ալ կը բաւէ...: Այս միջոցին երբ պէտք ունինք հանրային կարծիքը հանդարտեցնելու և համերաշխութեան ծառայելու պէտքը կը զգանք— մեր սիրտը կը փափաքի այդ ճշմարտութիւնը հարկ եղած մանրամասնութիւններով աչքի առջեւ ունենալ—ճիշդ այդ միջոցին է որ մեր խօսքը կը կտրենք: Մեր բսած կարգ մը ճշմարտութիւնները անվախօրէն կը յայտնենք սա մտածումով որ այդպէսով կրնանք համերաշխութեան ծառայել: Մասնաւորաբար այսպիսի խնդիրներու մէջ լաւագոյն դարմանն է ոչ մէկ բան ծածկել և ճշմարտութեան ծառայել միչտ, ցեղերու համերաշխութիւնը առաջ բերելու համար: Այդ ճշմարտութիւնը ըսելէն յետոյ, գործուած սխալները երեւան հանելով ցոյց տալու և հարկ եղած օգնութիւնը ընելու է ատոնց: Կառավարութեան կողմէ վերջերս ձեռք առնուած միջոցները, այդ ճամբուն մէջ, արդարութեան առաջին քայլն է: Հիմա ալ մասնաւոր յանձնաժողովներ չատ մը միջոցներով կ'աչխատին նպաստ հաւաքելու Ատանայի և Հալէպի արկածեալներուն համար: Ատոնց մէջ կը գտնուի Եըլտըզի Կարգադիր Մասնախումբը, որ Սուլթանին հովանաւորութեան ու Հանր. Պարտքի Վարչութեան ընդհ. տնօրէն Պ. Բիսաուի նախագահութեան ներքեւ կը գտնուի: Պ. Բիսաու, որ անխոնջ գործունէութիւն մը ունի և իր չուրջը հաւաքած է ժրաջան երիտասարդներ, կ'աչխատի Եըլտըզի հանդէսները չատ փայլուն ընծայել, որպէս զի արկածեալներուն պէտքերը հոգացուելու չափ հասոյթ ձեռք բերուի: Կը յուսանք որ այդ ջանքերը յաջողութեամբ պիտի պսակուին: Վեհանձն Օսմանցինե՛ր, ի՛նչ դասակարգի, ի՛նչ կրօնքի ալ պատկանիք, Ատանայի և Հալէպի արկածեալներուն տուէք, քսակնիդ բացէք, առանց որոչելու դրամին գումարը, նպաստեցէք: Եթէ պէտք կը զգաք ձեր նուէրը որոչելու, աչքերնիդ դարձուցէք դէպի Իսքէնտէրունի ծոցը, և գիչերուան մթութեան խորը՝ ձեր մաքին մէջ մարմնացուցէք Ատանայի և Հալէպի նահանգները. հոն զանազան կէտերու վրայ պահ մը չունչերնիդ բռնեցէք: Այն ատեն ձեր հոգիով կը լսէք դէպ ի անդրպետը բարձրացող այն ողբ ու կոծերը զորս կ'արձակեն հազարաւոր անմեղ և տառապեալ արկածեալներ: Այդ ողբ ու կոծը ձեր օսմանցիի սրտին վրայ բրած ազդեցութիւնը չափեցէք և ըստ այնմ ձեր նպաստը որոչեցէք...:»

ԲԱՂ. ԺՈՂՈՎԸ գումարուեցաւ երէկ և հետեւեալ տնօրինութիւնները ըրաւ.— Ա. Լսելով կրթական նախարարի հետ Գարաեան և Շահրիկեան էֆ.ներու բրած բանակցութեանց արդիւնքը կրթական ծանօթ խնդրի մասին, Ժողովը յայտնեց իր գոհունակութիւնը և որոչեց չարունակել իր դիմումները: Բ. Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան անդամներէն չորսը պակսած ըլլալով, Ժողովը ամբողջացուց յիշեալ մարմնոյն կազմը, անդամակցութեան հրաւիրելով Մարտիկ Էքսէրճեան, Մագսուտ Ցակոբեան, Տօքթ. Կարապետ Մութաֆեան և Սերովբէ Պէրպէրեան էֆ.ները: Գ. Ժողովը որոչեց նոյնպէս յանձնարարել Հիւանդանոցի Հոգաբարձութեան որպէս զի հայ բժիչկներէ բաղկացեալ ընդհանուր ժողով մը գումարելով՝ ուսումնասիրել տայ անոր՝ Հիւանդանոցի ներքին բարեկարգութեան միջոցները և իրեն մատուցանէ պատրաստուած տեղեկագիրը: Վարչութեան կողմէ պիտի մասնակցին այդ ժողովին Տօքթ. Նազարեան և Շահրիկեան: Դ. Ուսումնական Խորհուրդի յայտագրին վրայ, Ժողովը որոչեց թագրիրով մը դիմել ելմտական նախարարութեան, խնդրելու համար չարունակութիւնը Գալֆաեան Որբանոցի հացի և մսի նպաստին: Ե. Մայր Եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհրդոյ ընտրութիւնը կատարուած և արդիւնքը տեղեկագրուած էր: Միւս կողմէ Թաղիցիներէն ոմանք ստորագրով մը դիտողութիւններ բրած էին ընտրուածներէն մէկ քանիին մասին: Բայց եղած առարկութիւնները անբաւական գտնելով հաստատեց ընտրութիւնը: Զ. Ատանայի վարչական նախորդ պատուիրակները՝ Գէորգ վրդ. Ասլանեան և Սարգիս Սուին Ժողովին ներկայանալով յանձնեցին Ատանայի, Մերսինի և Տարսոնի մէջ նպաստ ընդունող կարօտեալ ազգայիններու ցուցակները, ինչպէս նաև իրենց բովանդակ մատակարարութեան հաշիւները, որոնց նկատումը Ժողովը վերապահեց Խառն Ժողովի յառաջիկայ նիստին: Է. Ժողովը վաւերացուց Պէյքօզի Թաղ. Խորհուրդի ընտրութիւնը:

ԱՏԱՆԱՅԻ նախորդ պատուիրակները երէկ դարձեալ Խառն Ժողովին ներկայանալով հետեւեալ առաջարկները ներկայացուցին.— 1. Նկատելով որ աղէտին ժամանակ ամենէն աւելի այրերը մեռած են, և կան գիւղեր, ուր այր մարդ չէ մնացած, և որբեւայրիներուն թշուառ, անտէր ու անօգնական վիճակը կրնայ զանոնք այլ և այլ չարիքներու կամ կրօնափոխութեան մղել, կը խնդրէին որ այդ մասին կարգադրութիւններ ըլլան: 2. Նկատելով որ ձմրան մօտենալը պիտի դժուարացնէ արկածեալներուն պատսպարումը, ուստի կը խնդրէին փութով սկսիլ տնակներուն չինութեան: 3.—Նկատելով որ բաւական տարածութեամբ հողեր կան, որոնք թէեւ մչակուած են, բայց հնձող ձեռքեր չեն մնացած, կամ իրենց տէրերը կորսնցուցած են, ուստի կը խնդրեն որ այդ հողերը չահագործելու միջոցները խորհուին: 4.—Նկատելով որ կարգ մը արկածեալ Ատանացի արհեստաւորներ, գործի պատճառով պիտի հեռանան երկրէն, և չատ բան պիտի կորսուի այս պատճառով, կը խնդրեն որ այդ արհեստաւորներուն դրամագլուխ մը տրուի: 5.— Նկատելով որ եկեղեցիները այրած են և ժողովուրդը հոգեւոր մխիթարութենէ զուրկ է, պահանջեցին որպէս զի վերաշինուին անոնք:

ՀԱՅ-ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԲԵՄ

ՎԱՂԸ ՊԻՏԻ ՔԱՐՈԶԵՆ.—

Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ ժամը 2.30ին Վեր. Ա. Գ. Շմաւոնեան:

⁂ Սկիւտարի մատուռին մէջ ժամը 2.30ին Բրոֆ. Յ. Հ. Ճէնիզեան:

⁂ Կէտիկ Փաչայի Ամերիկեան վարժարանին մէջ (Լանկայի եկեղեցիի պաշտամունք) ժամը 2.30ին Վեր. Գ. Գ. Տէմիրճեան:

⁂ Պայպըլ Հաուսի մատուռին մէջ ժամը 3ին Վեր Յ. Գ. Գրիգորեան:

⁂ Խասգիւղի մատուռին մէջ ժամը 7ին Վեր. Ս. Յ. Զորիկեան:

ԵՐԻՏ. ՔՐԻՍ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՂՕԹԱԺՈՂՈՎ

Գումգաբուի Միչըն Հաուսի մէջ ժամը 7.30ին:

⁂ Սկիւտարի մատուռին մէջ ժամը 8ին:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՇԱՀԸ ՀՐԱԺԱՐԱԾ

ԱՀՄԷՏ ՐԻԶԱ

ՇԱՀ ՀՌՉԱԿՈՒԱԾ

ՊԷՌԼԻՆ, 16 յուլիս.— Քէօլնիշէ Ցայդունկ Թէհրանէն սա հեռագիրը ստացած է. «Կէս օրէն յետոյ, ժամը 5ին, հաչտութիւնը կնքուեցաւ: Խազախներու կիսաբաժինը, Լիաքօֆ գնդապետին հրամանատարութեան տակ, Թէհրան պիտի մնայ: Նոր կառավարութիւն մը պիտի կազմուի: Սիփահտար պատերազմական նախարար պիտի անուանուի և միեւնոյն ատեն քաղաքապետի պաշտօն պիտի վարէ: Արդէն իսկ գնդապետ Լիաքօֆի հարկ եղած հրամանը տրուած է՝ քաղաքին մէջ բարեկարգութիւնը վերահաստատելու համար: Շահը հրաժարած է: Իր որդին՝ Սուլթան Ահմէտ Րիզա գահ պիտի բարձրանայ: Այս վերջինը չատ դեռատի ըլլալուն, հազիւ 9 տարեկան, հաւանաբար խնամակալ մը պիտի կարգուի: Ժողովուրդը մեծ ցնծութեան մէջ է:

ԼՈՆՏՈՆ (Ռէօյթէրի հեռագիր).—Շահը ռուսական դեսպանատունը ապաստանեցաւ: Անգլ. և ռուս. դեսպանատուններէն պատուիրակութիւն մը յեղափոխական պետերուն իմաց տուաւ:

ՔԱՍԹԷԼ-ՊԷԼԷՉ.— Օսմ. պատուիրակութիւնը, այսօր, Թագաւորին ներկայացաւ և Սուլթան Րէչատի գահակալութիւնը ծանոյց: Հացկերոյթ մը տրուեցաւ արքայական դղեակին մէջ: Օսմ. պատուիրակութիւնը վաղը առտու Պուքրէչ կը մեկնի, Կ. Պոլիս դառնալու համար:

ԱԹԷՆՔ. — Էլիտի մէջ պատահած երկրաշարժի ցնցումը ծանր վնասներ և բազմաթիւ զոհեր պատճառած է: Հավարի Գիւղին մէջ 400 տուներ փլած և երեսունի չափ հոգի մեռած են: Ուրիչ գիւղերու մէջ ալ տասնի չափ մարդիկ մեռած են: Ճչգրիտ մանրամասնութիւններ կը պակսին: Ցնցումներ զգացուած են նաեւ Բաղրասի, Թրիփօլիի և Բիրկօսի մէջ.

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ,		Յուլիս 3/16
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 %	Օ. Ո.	101 38
Ամենէն բարձր գին	»	102 03
Ամենէն վար գին	»	101 34 1/2
Րումելիի Երկաթուղի գոց	Ֆր.	174 87
Ամենէն բարձր գին	»	175 37
Ամենէն վար գին	»	174 75
ԲԱՑՈՒՄ,		Յուլիս 4/17
Օսմ. Փոխ. Միացեալ 4 % Ֆ. Կ.	Օ. Ո.	101 33
» » » ժամը 5ին	»	101 32 1/2
Րումելիի Երկաթուղի	Ֆր	174 62 1/2
» » ժամը 5ին	»	174 62 1/2
Թութուն Կ. Պոլսոյ	»	428 —
Անատ. Երկթ. Պարտք. Ա. սերի	»	520 —
» » » Բ. սերի	»	517 —
» » բաժնեթուղթ.	Օ. Ո.	14 40
[illegible]	»	37 —

ԼՈՆԺԻՆ

Աշխարհիս միակ ամենալաւ ժամացոյցը, պաշտօնապէս ընդունուած Միացեալ Նահանգներու եւ Իտալիոյ ծովային նախարարութիւններէն:

ՈՍԿԻ, ԱՐԾԱԹ, ՄԵՏԱՂ ԱՄԷՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ

Ինչո՞ւ կիրթ հասարակութիւնը ճշդագոյն գնահատողութեան տէր ամէն գնորդ նախապատուութիւն կուտայ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցին. — Որովհետեւ ճշդութիւն, տոկունութիւն, նրբաճաշակ աշխատութիւն և վայելչագեղութիւն անոր գլխաւոր արժանիքը կը կազմեն և յիշօրէն երաշխաւորուած են: Ինչո՞ւ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցը ամէնէն բազմաթիւ և ամենաբարձր վարձատրութեանց արժանացած է. — Որովհետեւ հիմնալի կերպով կ'իրականացնէ արուեստին բոլոր կատարելագործումներն և իր նշանաւոր արդիւնքներով միշտ կը գերազանցէ համանման արտադրութիւնները:

5 մեծագոյն մրցանակներ. — Անվերս (1885), Բարիզ (1889), Պրիւքսէլ (1897), Բարիզ (1900), Միլան (1906):
2 արտակարգ մրցման, անդամ ժիւրիի. — Ժընեւ (1896), Թուրին (1899):
4 Ոսկիի մրցանակներ, 35է աւելի ուրիշ մրցանակներ Նէօշաթէլի դիտարանէն:
16 շքադրամներ. — Բարիզ, Վիեննա, Ֆիլատելֆիա, Անվերս Ամսթերտամ, Չիքակօ, եւն., եւն.:

50—7

Թուրքիոյ համար ընդհանուր ներկայացուցիչ **ՆԱՍԻՊ Խ. ՃԷՃՎԷՃԵԱՆ եւ ՈՐԴԻ** Մեծ Շուկայ, Մահմուտփաշալար, 44—46. Կ. ՊՈԼԻՍ

Կը խնդրուի գաւառի մէջ սոյն վաճառատան բազմաթիւ յաճախորդներէն, պէտքը ներկայանալէն առնուազն մէկ ամիս առաջ ղրկել իրենց ապսպրանքները, յապաղմանց չենթարկուելու համար:

Յիշեալ վաճառատան մէջ կը գտնուին նաեւ ամէն տեսակ զոհարեղէններ եւ ոսկի շղթաներ:

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՈՆԻՔ
BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 Ֆր.
ՎՃԱՐ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին 8,000,000 Ֆր.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին 3,700,000 Ֆր.
ԿԵԴՐՈՆՆ Է ՍԵԼԱՆԻԿ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ
Դատալա, Կ. Պոլիս (Ղալաթիա և Պոլիս), Մանճեսթըր, Սկիւտ եւ Իզմիր:

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՈՆԻՔ ինքնամով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ ու Ասիոյ և Եգիպտոսի հրապարակներուն, ինչպէս նաև միւս օտար քաղաքներուն վրայ գծուած փոխանակագիրներ: Զեկերու հաշիւներ կը բանայ: Արժեթղթոց վրայ փոխառութիւններ կ'ընէ: Սակարանական հրամաններ կը կատարէ եւրոպական բոլոր հրապարակներուն վրայ: Չէքեր ու վարկագիրներ կը հանէ Թուրքիոյ և արտասահմանի բոլոր քաղաքներուն վրայ: Աւանդներ կ'ընդունի ի տես վճարելի և 3, 6, 9, 12 ամսուան որոշ պայմանաժամներով: Վերջապէս ամէն պանքային գործառնութիւններ կը կատարէ լաւագոյն պայմաններով: Պանքը Սալոնիկ փոքր վճարումներու համար ալ Խնայողական Սնտուկ մը ունի, շատ նպաստաւոր պայմաններով:

Cie RUSSIE

Navigaiion à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբաթուան երթեւեկութիւններ

Յուլիս
Դշ. 1/14 Ինէպօլի, Սինօպ, Սամսոն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Րիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին:
Դշ. 1/14 Օտեսա. Իրիկուան ժամը 4ին:
Եշ. 2/15 Իզմիր, Պիրէոս և Աղեքսանդրիա. ժամը 10ին:
Եշ. 2/15 Օտեսա. ժամը 4ին:
Ուր. 3/16 Սէվաստօբոլ. ժամը 10ին:
Շբ. 3/16 Օտեսա. ժամը 10ին:
Շբ. 4/17 Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիօս, Հռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Թրիպոլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բոռ-Սաիտ և Աղեք. ժամը 4ին:

ՏՕՔԹ. Ա. ՈՒՆՃԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՔԻԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ՈՒ ԿՈԿՈՐԴԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Բարիզի մէջ իր մասնագիտութիւնը կատարելագործած ըլլալով՝ ելեքտրականութեան ու ցարդ Պոլսոյ մէջ չգործածուած տաք օդի, տիաֆանօսքօբիի, պռօնքօսքօբիի, էօզօֆակօսքօբիի ու ամէնէն նորահնար մեթոտներով մեծ յաջողութեամբ կը դարմանէ՝ խուլութիւնը, գլխու պտոյտը ու հինցած ցաւերը, ականջի խժալը ու ականջի, քիթի, բերնի, կոկորդի ու խռչակի ամէն տեսակ հիւանդութիւնները:

Նամանաւանդ երեսի ու քիթի վրայ եղած տձեւութիւնները, որոնք ցարդ անբուժելի նկատուած էին, առանց գործողութեան, կատարելապէս կը շտկէ նորահնար գործիքով մը, որուն շնորհիւ բազում այդ կարգի հիւանդներու Եւրոպայի մէջ բժշկուած ըլլալը կ'ապացուցանէ:

Վիզի ու գլխու վրայ ամէն տեսակ գործողութիւն կը կատարէ և տղոց կոկորդի ուռեկները (պատէմծիք) կը հանէ, առանց արիւնահոսութեան իր մասնաւոր գործիքովը:

Հիւանդ կ'ընդունի մինչեւ կէս օր, Պահճէգաբու, Համիտիյէ սէպիլի դէմ, Աբիկ Իւթիւճեան դեղարանը. իսկ կէս օրէ վերջ, իր տունը, Բերա, Շիտակ ճամբայ, Թագսիմ, Ֆրանս. հիւանդանոցին դէմ, Թիւ 41:

Հինգշաբթի օրերը կէս օրէ վերջ իր տունը դիմող ամէն հիւանդները, իսկ վկայեալ աղքատները ամէն օր ձրիաբար դարմանելու պատրաստ է: 50—9

ՄՕՍ
ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող շոգենաւեր

Ա. կարգի	Բ. կարգի
ՍԷԴԻ	ՆԱՑԴՕՔՐԻՍ
ՄԻՆԻՍ	ԷՄԷՑՍԻՍ
ՐԱՓՍԻՍ	ՊՈՒԶԻՐԻՍ
ԹԷՑՊԸՐ	ՄՕԷՐԻՍ
ՆԱՐՊՕՆ	ՖԱՑԷԼԻ
ՆԱՎԱՐԻՆ	ՖԱՐՕՍ
	ԹԻՊՕ

Առաջին կարգի շոգենաւերը շատ հանգստաւէտ են նաւուն մէջտեղը ընդարձակ սենեակներ ունին, ելեկտրականութեամբ կը լուսաւորուին և կին ճամբորդներու համար տեսչուհի ունին:

Երկրորդ կարգի շոգենաւերն ալ սահմանափակ թուով ճամբորդներ կ'առնեն, բայց տեսչուհի չունին:

Ոսկ.
Կ. Պոլսէ Լիվրբուլ Ա. կարգի գինն է 15
» » Բ. » » 11

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փոխադրութեանց կամ ապրանքները Ղալաթիոյ մաքսատունը հանելու համար՝ իրենց հրահանգները տան շոգենաւուն ժամանումէն 24 ժամ առաջ:

Ամերիկայի և Եւրոպայի նաւահանգիստները տանելու համար ապրանքներ կ'ընդունուին:

Դիմել առ Ճ. Վ. ՌՈՒԹՈՒԼ և Ընկ. Գործակալ.—Ռիթօլ խան, Պահչէ գաբու, Պոլիս

ՃԷՕՄ ՄՕՍ Ընկ.
31 Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ

ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄԸ ՑՈՅՑ ՏՈՒԱԾ Է

ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ իսկզբին կատարեալ սնունդ մը կը կազմէ. բժիշկներուն եւ մայրերուն միաձայն վճռին համաձայն ՆԷՍԼԷԻ ԿԱԹԸ

Թանկագին սնունդ մըն է տղոց եւ տկարակազմներու համար:

50—8

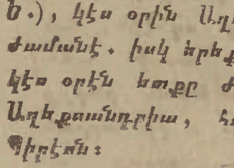

Khedivial Mail Line

(Քէտիվիալ Մէյլ Լայն)

Շոգենաւային Ընկերթ. Շաբաթական ամենեն արագ երթեւեկք Պոլսոյ եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ

«Իսմաիլիէ» շոգենաւը, նաւապետ Անտէրլէչ, կիրակի, 18 յուլիս 1909 (Ն. Ծ.), կէս օրին Աղեքսանդրիայէն հոս կը ժամանէ. իսկ երեքշաբթի 20 յուլիս 1909 կէս օրէն ետքը ժամը 3ին պիտի մեկնի Աղեքսանդրիա, հանդիպելով Իզմիր և Պիրէոս:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԻԾ

«Մինիէհ» շոգենաւը նաւապետ Տամիր յուլիս 17ին ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Կէլիպօլը, Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Սագըզ, Հռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Սուրիական Տրիպոլիս, Պէյրութ Հայֆա, Եաֆա, Բօրթ-Սաիտ և Աղեքսանդրիա:

Տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Ղալաթիա, քարափին վրայ, Մէյմէնէթլի խան, իսկ մասնաճիւղը՝ Պոլիս, Վալիտէ Սուլթան խան:

ՍՊԱՌԵԼՈՒ ՄՕՏ

	Ղրշ.
Ա. Մայրենի Լեզու Դասաւ Թեան,	3
Բ. » » »	5
Բ. Վարժութիւն Մանուկներու	5
Ծաղկաքաղ Մանուկեան	6
Ծաղիկ	10

Աս գիրքերը ԱՆՁԵՂՋ կը վաճառուին Պապը Ալիի կողմը, Թիւ 47 գրատունը:

ՕՍՄ. ՇՈԳԵՆԱՒԵՐՈՒ ՄԱԽՍՈՒՍԷԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ ՄԱԼԹԷՓԷԻ եւ ԿՂԶԻՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԵԱՆ

Սկսեալ 1909 14/27 յունիսէն գնոր տնօրինութիւն

ԵԷՆԻ-ՃԱՄԻԻ ԺԱՄԱՑՈՅՑԻՆ ՀԱՄԵՄԱՏ
Շոգենաւերը կը հաղորդակցին Անատօլի երկաթուղիի կառախումբերուն հետ

Թ. (Հաղորդակց. կառախում. բերու. հետ)	Ժամ	Վրկն.	Մեկնում Նաւամատոյց
1(*)	9	50	Հէյտէլիէն Մեծ Կղզի և Մալթէպէ
3(**)	10	00	Հէյտէլիէն Մեծ Կղզի և Մալթէպէ:
7	11	23	Մեծ Կղզիէն Մալթէպէ:
11	12	28	Մեծ Կղզիէն Մալթէպէ:
17	2	15	Հէյտէլիէն Մեծ Կղզի և Մալթէպէ:
23	5	40	Հէյտէլիէն Մեծ Կղզի և Մալթէպէ:
25	7	22	Հէյտէլիէն Մեծ Կղզի և Մալթէպէ:
43	9	—	Հէյտէլիէն Մալթէպէ:
31	10	50	Մեծ Կղզիէն Մալթէպէ:
39	12	15	Հէյտէլիէն Մեծ Կղզի և Մալթէպէ:
Հղրդ.	10	56	Մալթէպէէն Մեծ Կղզի
4	12	02	Մալթէպէէն Մեծ Կղզի
8	1	28	Մալթէպէէն Մեծ Կղզի և Հէյտէլի:
12	3	36	Մալթէպէէն Մեծ Կղզի և Հէյտէլի:
18	6	33	Մալթէպէէն Մեծ Կղզի և Հէյտէլի:
20	9	—	Մալթէպէէն Մեծ Կղզի և Հէյտէլի:
24	10	23	Մալթէպէէն Մեծ Կղզի
28	11	30	Մալթէպէէն Մեծ Կղզի և Հէյտէլի:
36	1	45	Մալթէպէէն Մեծ Կղզի և Հէյտէլի:

(*) Այս երթեւեկը տեղի պիտի ունենայ մինչեւ 18/31 յուլիս:

(**) Այս երթեւեկը տեղի պիտի ունենայ 19/1 օգոստոսէն սկսեալ:

PHŒNIX ASSURANCE LD. Co
"ՖԻՆԻՔՍ"

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԼՈՆՏՈՆ 1782ԻՆ
ԿԸ ԳՈՐԾԷ Ի ՊՈԼԻՍ 1869ԷՆ Ի ՎԵՐ
ԱՆԳԼ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԸՆԿ.
Դրամագլուխ եւ պահեստի դրամ Անգլ. ոսկի 4,218,000

ՖԻՆԻՔՍ սոսկ հրդեհի դէմ Ապահովագրական Ընկերութիւն մըն է, ծանօթ իր պատուաւորութեամբ և վճարուց մէջ իր անմիջական վճարումներով:

ՖԻՆԻՔՍ կ'ապահովագրէ հրդեհի և կայծակի դէմ ամէն տեսակ անշարժ և շարժուն ստացուածք, յոյժ նպաստաւոր պայմաններով:

Ընկերութեան նշանաբանն եղած է ՈՒՂՂԱՄՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ՎՆԱՍՈՒՑ

Ցարդ վճարուած է աւելի քան 27000000 անգլիական ոսկի:

Ընդհանուր գործակալ Պոլսոյ և գաւառաց Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Վիքթալիս խան, Պանք Օթոմանի մօտ, Ղալաթիա:

ՇՈԳԵՆԱՒԱՑԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԵՒ ՀԱՑԿԱԿԱՆ
Ն. ՊԱՔԷ ԵՒ ԸՆԿ.

ՍՊԱՍՈՒԱԾ ՇՈԳԵՆԱՒԵՐ
Յուլիս 20ին, Իօնի, Մարսիլիայէն
Յուլիս 27ին, Իմէրէթի, Սեւ Ծովէն

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ
Յուլիս 21ին, Իօնի Սեւ Ծով
Յուլիս 28ին, Իմէրէթի, Մարսիլիա:

Ա. կարգ	Բարիզի համար	200	Ֆր.
»	» Մարսիլիոյ	»	160	»
Բ.	» Բարիզի	»	150	»
»	» Մարսիլիոյ	»	120	»

Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 Ֆր.:
Բ. կարգ 185.10 Ֆր. (Տիէբի ճամբով):

Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին՝ Թոփհանէ, քարափին վրայ:

15 Թ. ՌԸՊՈՒԼ

ԹԵՐԹՕՆ "ԱՐԵՒԵԼՔ"Ի (62)

ՀԱՄԻՏԵԱՆ ՌԵԺԻՄԸ

Գրեց՝ ՓՈԼ ՏԸ ՌԷԳԼԱ

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

ԱՊՏ-ԻՒԼ-ՀԱՄԻՏ Բ. ԵՒ ՄՈՒՐԱՏ Ե.

Միտհատի առաջին խօսքերը լսելուն պէս՝ Ապտիւլ-Համիտ, դիւանագիտական արարքներու կատարելապէս տեղեակ, պատասխանեց թէ խնամակալութիւն բնաւ չէր տեսնուած օսմ. կայս. գերդաստանին մէջ... թէ այդ բանը հակառակ էր կրօնական օրէնքին և թէ չէր կրնար ընդունիլ զայն, առանց ո և է պատրուակի ու ո և է շարժառիթի:

—Եթէ այդպէս է, մտքերնիդ դրա՞ծ էք ու պիտի համարձակի՞ք վեհապետ ըլլալ Ն. Վեհափառութիւնը կենդանի եղած միջոցին, գոչեց Միտհատ:

Այն ատեն, կեղծաւոր խորամանկութեամբ մը, որուն խառնուած է հայկական և հրէական նրբամտութիւն, Ապտիւլ-Համիտ շատ լաւ գիտնալով որ ի՛նչ պէտք էր ընել Տօքթ. Լիտէրշտորֆի ջանքերը չէզոքացնելու համար ի նպաստ Մուրատի բուժման, աչքերը երկինք բարձրացուցած պատասխանեց, բոնադատումի ենթարկուած բարեպաշտի մը պէս.

—Այո՛, եթէ հաստատուած է որ եղբօրս հիւանդութիւնը անբուժելի է:

Շատ լաւ, ընկերներ, այդ անբուժելիութիւնը, զոր անհրաժեշտ պայման մը կը նկատէր, գահուն վրայ բազմելու համար, ահա թէ ի՛նչպէս հաստատուած է: Հիմա պիտի տեսնենք:

Տօքթ. Լիտէշտորֆ՝ փութով կանչուած՝ Վիեննայի ճամբով Պոլիս հասաւ և շոգենաւէն ուղղակի առաջնորդուեցաւ Տօլմա-Պաղչէի պալատը, առանց թոյլատրուելու որ մէկուն հետ տեսակցի:

Հոտ է որ էնթրիկները կը կնճռուին և մթութիւնը կը տիրէ Մուրատի համակրելի անձին շուրջը:

Վիէննական բժիշկին գործերուն շուրջ տիրող լռութեան հակառակ, ընդհուպ իմացուեցաւ որ ան պատուիրած էր հիւանդին՝ ջրադարմանութեան հետեւիլ, բացօթեայ պտոյտներ կատարել, մարզանքներ ընել, ծովուն վրայ շրջագայիլ, վերջապէս առողջապահական այն բոլոր միջոցները, որոնք կը յանձնարարուին նմանօրինակ պարագաներու մէջ:

Բայց հանրութիւնը չէր գիտեր և դեսպաններէն ալ ծածկեցին թէ Տօքթ. Լիտէրշտորֆ չէր հաստատած Մուրատի խելագար ըլլալը: Բաքօլէօնի բաժին նայելով բոլորովին անբուժելի հիւանդութիւն մըն էր ան, ինչպէս ըսինք արդէն: Վիէննացի տօքթէօրը յայտարարած էր թէ Սուլթան Մուրատի ջլախտը վտանգաւոր չէր, և յանձն կ'առնէր բուժել զայն երկու ամիսէն, եթէ երբեք հիւանդը ի գործ դնէր իր պատուէրները, և Մուրատը շրջապատող անձերը, Տօքթ. Քաբօլէօնի առաջնորդութեամբ, արգելք չըլլային այդ դարմանումին:

Այդ հաւաստումներուն երբ ցոլացուցին, լրագիրները ամենէն ապահովիչ լուրերը կը հաղորդէին վեհապետին առողջական վիճակին վրայ. դարձեալ ուրախութիւնը շողաց ամենուն դէմքին վրայ:

Թուր կայսելու արարողութեան վրայ կը խօսուէր նորէն. նոյն իսկ Թուականը որոշուեցաւ:

Մուրատ, որ քանի մը շաբաթէ ի վեր պալատէն դուրս կ'ելլէր՝ Սէլամլըգի հանդէսին երթալու համար, վերսկսաւ ամէնօրեայ պտոյտները, մերթ ձիով, մերթ կայս. զբօսանաւով: Օր մը Սեւ Ծով կ'երթար, ուրիշ օր մը Մարմարա. բայց այդ պտոյտներու միջոցին ծովուն օդը կը շնչէր ու կը վերածնէր կարծես:

Այդ միջոցին լրագիրները ի զուր պահանջեցին որ Տօքթ. Լիտէրշտորֆի տեղեկագիրը հրատարակուի: Իրերը այդ վիճակին մէջ էին, երբ լսուեցաւ որ վիէննացի բժիշկը Վառնայի շոգենաւը նստած և Մուրատ Ե. գահընկէց եղած է.

Ժողովուրդը հաւատալով որ իր վեհապետը աղէկցած է, մեծ ուրախութեան մէջ էր, իսկ անդին նախարարութիւնը, Համիտի խոստումներէն խաբուած, Տօլմա-Պաղչէի պալատը պաշարել կուտար Պոլսոյ մէջ տրամադրելի եղած բոլոր զօրքերով, նոյն բանը ընելով Մուրատի նկատմամբ ինչ որ ըրած էր երկու ամիս առաջ Սուլթան Ազիզի նկատմամբ:

Մարդ իրաւամբ կը զարմանայ թէ հա՞րկ կար այդքան ուժ գործածելու՝ յիմար մը բռնելու և ուրիշ պալատ մը առաջնորդելու համար, քանի որ Համիտի ապիակ պալատականները այդպէս կ'որակէին զայն: Պէ՞տք կար քսան հազար հոգի գործածելու՝ այդպիսի չնչատակութիւն մը ընելու համար:

1876ի Սեպտ. 1ի հինգշաբթի օրը, առտուն կանուխ, խորամանկ Ապտիւլ-Համիտ, եռապետութեան կասկածները փարատելով, Ղալաթիոյ մեծ փողոցէն կ'անցնէր և դէպի Բ. Դուռ կ'երթար, ուր Սուլթան պիտի հռչակուէր:

Ոչ մէկ կեցցէ՛ լսուեցաւ ամբողջ ճամբուն վրայ: Դէմքերը տխուր զարմանք մը կը յայտնէին: Կը զգացուէր որ բովանդակ ժողովուրդը, ամբողջ ընկերութիւնը, այնքան այլազան տարրերէ բաղկացած, յուսախաբութեան և ցաւի միեւնոյն զգացումին մէջ կը նոյնանար:

(Շարունակելի)

Արտօնատէր ԴԱՐԵՀԻՆ ՓՕՇԱՃԵԱՆ